

TEATTERIMUSEO KOKOELMAPOLITIIKKA 2019–2023

Teatterimuseon kokoelmapolitiikka 2019–2023

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Museon kokoelmahistoria	3
2.1 Tausta	3
2.2 Kokoelmien karttuminen ja luettelointi	3
2.3 Erikoismuseostatus ja arkiston roolin profiloituminen	4
2.4 Tiedonhallinta ja saavutettavuus	5
2.5 Tilat	5
3. Kokoelmatehtävä	6
3.1 Kokoelmatehtävän määritelmä	6
3.2 Toimintaa ohjaavat säädökset, linjaukset ja yhteistyösopimukset	7
3.3 Kokoelmatehtävän näkökulmat ja arvot	9
3.4 Museon kokoelmaorganisaatio	10
3.5 Esittävien taiteiden kenttä	10
4. Tallennus ja kartunta	11
4.1 Tallennusalueet ja tallennuksen painopisteet	11
4.2 Objektityypit	12
4.3 Tallennuskriteerit ja arvottaminen	13
4.4 Tallennustavat	14
4.5 Kartuntamäärät ja seuranta	15
4.6 Tallennustyönjako	15
5. Kokoelmien hallinta	17
5.1 Kokoelmien jaottelu	17
5.2 Kokoelmiin liittäminen	17
5.3 Järjestäminen, luettelointi ja digitointi	18
5.4 Kokoelmahallintajärjestelmä	19
5.5 Kokoelmien inventointi ja poistot	19
6. Kokoelmien hoito	20
6.1 Säilytys	20
6.2 Konservointi	21
6.3 Turvallisuus	21
7. Kokoelmien saavutettavuus ja käyttö	22
7.1 Kokoelmien ja kokoelmapalveluiden saavutettavuus ja kokoelmien liikkuvuus	22
7.2 Kokoelmien käyttäjät ja asiakkaat	22
7.3 Käyttötavat	23
7.4 Kokoelmapalvelut	24
7.5 Kokoelmien käytön rajoitukset	25
7.6 Käyttöluvat, -oikeudet ja -korvaukset	26
7.7 Lainat	26
Liitteet	

1. Johdanto

Teatterimuseon kokoelmapolitiikka on julkinen asiakirja, jonka avulla määritellään Teatterimuseon kokoelmatehtävä linjauksineen ja käytäntöineen. Kuvaus painottuu nykytilanteeseen, mutta tarpeen mukaan viitataan sekä aiempiin käytäntöihin että tulevaisuuden tavoitteisiin ja haasteisiin. Kokoelmapolitiikan liitteistä osa on julkisia. Prosessienkuvaukset ja luettelointiohjeet sen sijaan ovat Teatterimuseon sisäisiä, ja ne toimivat kokoelmatyöntekijöiden konkreettisena käsikirjana.

Ensimmäinen varsinainen kokoelmapolitiikka Teatterimuseossa julkaistiin 2008. Tekijöinä olivat tuolloiset amanuenssi, arkistonhoitaja, tutkija ja museonjohtaja. Asiakirjan avulla saatiin kirjattua runsaasti tärkeää hiljaista tietoa ja vakiinnutettua kokoelmatyön linjauksia ja käytäntöjä myös myöhemmille työntekijöille. Verkkosivujen välityksellä Teatterimuseon kokoelmapolitiikka on tarjonnut tietoa museon kokoelmatyöstä myös ulkopuolisille.

Vuoden 2008 kokoelmapolitiikan liitteisiin sisältyi tallennussuunnitelma, joka oli nykyiseen ohjeistukseen suhteutettuna tavallaan kokoelmapoliittisen ohjelman ja tallennussuunnitelman välimuoto. Kun Teatterimuseossa ryhdyttiin valmistautumaan kokoelmapolitiikan uudistamiseen, työ aloitettiin tallennussuunnitelmasta, jonka rajaukset säilytettiin tuossa vaiheessa ennallaan. Lähivuosille oli tiedossa suuria muutoksia, ja varsinaisen kokoelmapolitiikan uudistaminen katsottiin järkeväksi jättää uudistuksien jälkeiselle ajalle. Vuoden 2008 tallennussuunnitelmasta pyydettiin kommentteja Teatterimuseon kokoelmien tallennustyöryhmiin kuuluneilta esittävien taiteiden kentän edustajilta. Vuoden 2018 lopulla Teatterimuseon verkkosivuilla julkaistiin tallennussuunnitelma ylimenokaudelle 2019. Ylimenokaudella viitattiin museoiden rahoituksen valtionosuuden (VOS) uudistukseen ja siirtymään valtakunnallisista erikoismuseoista valtakunnallisiin vastuumuseoihin.

Varsinaisen kokoelmapolitiikan uudistamiseen ryhdyttiin vuoden 2018 päivitetyn tallennussuunnitelman, vuoden 2008 kokoelmapoliittisen ohjelman sekä Museo 2015 -hankkeen ja Museoviraston julkaiseman *Kokoelmapolitiikan muistilista museoille* -ohjeistuksen (2013) pohjalta. Ohjeistuksen yhtenä tavoitteena on ollut edistää eri museoiden kokoelmapolitiikkojen yhteneväisyyttä.

Teatterimuseon kokoelmapolitiikkaa uudistettaessa todettiin, että kokoelmakäytännöissä ei ole tullut vastaan yhtäkkistä suurta muutosta, joka olisi vanhentanut aikaisemman version. Hienovaraisempaa muutosta on kuitenkin tapahtunut usealla alueella. Esimerkiksi digitalisaatio on entisestään vahvistunut – hyötyineen ja haasteineen. Myös muistiorganisaatioiden yhteistyön tiivistyminen on vähitellen muovannut erilaisia kokoelmakäytäntöjä. Ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkoston (TAKO) yhteistyö on liittynyt erityisesti tallennusvastuunjakoon ja nykytallentamiseen. Arkistosektorilla kehitetään parhaillaan kansallista yksityisarkistoaineistojen hankintapolitiikkaa. Teatterimuseon uudet kokoelmatilat ovat nekin saaneet aikaan tiettyjä työtapojen muutoksia. Kokoelmapolitiikan uudistaminen oli välttämätöntä myös siksi, että Teatterimuseon tallennusalue laajentui vuoden 2019 alussa. Jatkossa päivitystarvetta aiheuttavat esimerkiksi siirtyminen uuden kokoelmahallintajärjestelmän ja muistiorganisaatiokentän valtakunnallisen Finna-hakupalvelun käyttämiseen.

Kokoelmapolitiikan uudistamisen toteutti Teatterimuseon kokoelmatiimi (amanuessi, arkistonhoitaja, tutkija ja museonjohtaja), ja prosessin aikana osallistuttiin Helsingin kaupunginmuseon järjestämään opintopiiriin, johon Keski-Uudenmaan museoiden edustajia kokoontui työstämään yhdessä kokoelmapolitiikkojaan.

Teatterimuseon uuden kokoelmapolitiikan hyväksyi Teatterimuseon säätiön hallitus kesäkuussa 2019, ja asiakirja luovutettiin opetus- ja kulttuuriministeriölle kuun lopussa. Toimintatapojen jalkauttaminen on pitkällä jo asiakirjan valmistuessa, koska museon kaikki vakinaiset kokoelmatyöntekijät ovat osallistuneet asiakirjan työstämiseen. Määräaikaiset työntekijät saavat tietoa sekä lukemalla kokoelmapolitiikan että käytännön työtehtävien ohjaamisen kautta.

Käsillä oleva Teatterimuseon kokoelmapolitiikka suuntaa jo toimintaan valtakunnallisena vastuumuseona, mutta asiakirjaa päivitetään tarvittavilta osin muutoksen tapahduttua.

2. Museon kokoelmahistoria

2.1 Tausta

Teatterilla on ollut keskeinen merkitys kansakunnan identiteetin luojana ja osana suomalaista kulttuurielämää. Nykymuotoisen suomalaisen teatteri-instituution juuret ovat kansanliikkeissä ja niiden harrastustoiminnassa. Suomen tiheä teatteriverkko ja esittävän taiteen eri ryhmien suuri lukumäärä sekä kasvavat katsojamäärät kertovat taiteenalan merkityksestä.

Helsingin Teatterimuseosäätiö on perustettu 1962 Helsingin kaupungin toimesta. Varsinaisen toimintansa Helsingin Teatterimuseo aloitti seuraavana vuonna. Perustamisensa yhteydessä museo sai myös ensimmäiset varsinaiset toiminta- ja näyttelytilat Balderin talosta osoitteesta Aleksanterinkatu 12. Ensimmäinen näyttely avattiin Maailman teatteripäivänä 27.3.1963.

Kokoelmien perustan muodosti 1942 perustetun Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto ry:n museojaoksen keräämä kokoelma yhdessä Suomen Kansallisteatterin lahjoittaman esinekokoelman kanssa. Myös Suomen Näyttämöiden Liitto ry:llä (vuodesta 1965 lähtien Suomen Teatteriliitto, nykyisin Suomen Teatterit ry) oli hallussaan vanhaa esineistöä, erityisesti pukuja, sekä lehtileikekokoelma. Vaikka keskeisen osan esinekokoelmaa muodosti Suomalaisen Teatterin alkuvaiheisiin liittyvä esineistö, Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto oli kerännyt myös eri teattereitten arkistoaineistoa ja valokuvia.

2.2 Kokoelmien karttuminen ja luettelointi

Kokoelman systemaattinen luettelointi aloitettiin vuonna 1963 museon ensimmäisen sivutoimisen museonhoitajan toimesta. Tuolta ajalta on säilynyt museon ensimmäinen sidottu, käsin kirjoitettu pääluettelo. 1960- ja 1970-luvulla museon kokoelmat karttuivat vuosittain jatkuvasti, ja lahjoituksia saatiin muun muassa yksityisiltä henkilöiltä sekä alan järjestöiltä ja teattereilta. Arkistoon kerättiin teattereiden käsiohjelmia, julisteita ja esityskuvia.

Keskustelu teatteriesitysten taltioimisesta käynnistyi jo 1970-luvulla. Tuolloin museo ja teatterialan järjestöt solmivat ensimmäisen teatteriesitysten tallentamista koskevan sopimuksen. Muistitiedon keruu oli myös alusta asti katsottu tärkeäksi. Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliiton

muistitiedon keruuprojektin tuloksena syntyi ensimmäinen osa museon äänitearkistoa. Tämä aineisto saatiin lahjoituksena vuonna 1982.

1980-luku merkitsi museon ensimmäistä ammattimaisuuden ja päätoimisuuden kautta. Vuonna 1981 perustettiin päätoiminen museonjohtajan ja sivutoiminen amanuenssin toimi ja seuraavana vuonna päätoiminen museoamanuenssin toimi. Parantuneiden resurssien myötä museon kokoelmien luettelointia ryhdyttiin kehittämään siten, että se vastaisi yleistä museokäytäntöä. Tällöin laadittiin kortistointiohjeet, kehitettiin oma teatterikokoelmille soveltuva luokitusjärjestelmä ja otettiin käyttöön luovutustodistuslomakkeet.

1980-luvun lopulla arkisto nähtiin yhä tärkeämmäksi osaksi museon toimintaa ja arkistotointa ryhdyttiin kehittämään omana kokonaisuutenaan esinekokoelmien rinnalla. Tässä vaiheessa esillä oli myös mahdollisuus saada yksityisen valtionapua nauttivan keskusarkiston asema, mutta tavoite ei toteutunut. Myös neuvontatyöhön ryhdyttiin kiinnittämään huomiota, ja teattereiden arkistotoimesta vastaaville järjestettiin koulutusta. Opetusministeriö oli asettanut vuonna 1987 Teatteriesitysten tallennustyöryhmän, ja Teatterimuseon yhteyteen perustettiin valtakunnallinen teatterialan nauhoitearkisto. Museo tallensi joitain esityksiä 1990-luvun alussa, mutta aktiivisesta esitysten taltioimisesta jouduttiin varojen puuttuessa luopumaan. Kokoelma on karttunut lähinnä teattereiden lahjoituksina.

Vuonna 1990 Teatterimuseon kokoelmien luettelointia selkeytettiin. Jo 1980-luvulla valokuvien luetteloinnissa oli siirrytty käyttämään vuosilukuun perustuvaa päänumeroa, vaikka valokuvat oli edelleen hajotettu valokuva-arkistossa esitysten ja henkilöiden nimiin perustuvan järjestyksen mukaan. Vuonna 1990 käyttöön otettiin aineistokohtaiset diaari- ja pääkirjat: esineet, valokuvat, äänitteet, nauhoitteet, asiakirja-arkisto sekä kirjat. Eri aineistot saivat myös omat juoksevat päänumerot ja aineistokohtaiset tunnukset. Arkistolahjoituksia ryhdyttiin säilyttämään provenienssiperiaatteen mukaisesti kokonaisuuksina päänumeron mukaisessa järjestyksessä.

Koko 1990-luvun ajan sekä 2000-luvun alkuvuosina esinekokoelmat karttuivat kiihtyvällä tahdilla. Merkittäviä aineistolahjoituksia tuli muun muassa Suomen Kansallisoopperalta, joka lahjoitti suuren kokoelman historiallisesti merkittäviä pukuja. Myös Tampereen Työväen Teatteri lahjoitti kulttuurihistoriallisesti merkittävän ja laajan pukukokoelman 2000-luvun alussa. Vuonna 2005 museo hankki Nukketeatteri Vihreän Omenan teatterinukkien kokoelman. Museon kokoelmia on täydennetty kohdennetusti myös näyttelytoiminnan yhteydessä. 1990-luvun kuluessa esinekokoelmien kartunnassa painopiste pyrittiin siirtämään teatterihistoriallisesta aineistosta yhä enemmän nykyteatterin esitysten tallentamiseen, ja aineistoja saatettiin saada jo melko tuoreeltaan esityksen päätyttyä. Myös vanhempia aineistoja on vastaanotettu edelleen sekä esityksiä tuottavilta tahoilta että alan järjestöiltä ja yksityishenkilöiltä. Pukusuunnittelijat ovat esimerkiksi lahjoittaneet huomattavia luonnoskokonaisuuksia.

2.3 Erikoismuseostatus ja arkiston roolin profiloituminen

Teatterimuseon säätiön sääntömuutos toteutettiin vuonna 1992 vastaamaan toiminnan todellista luonnetta ja laajuutta, sillä käytännössä museo oli jo pitkään tallentanut aineistoa koko maan alueelta. Helsingin Teatterimuseosäätiöstä tuli Teatterimuseon säätiö. Tosiasiallinen valtakunnallisuus saatettiin myös sääntöjen tasolle ja museo nimettiin valtakunnalliseksi erikoismuseoksi vuonna 1994. Tuolloin

perustettiin myös arkistonhoitajan toimi ja arkistoaineistojen luetteloinnissa ja kuvailussa ryhdyttiin noudattamaan arkistolaitoksen (nykyisin Kansallisarkisto) suosituksia.

Vuonna 1994 kokoelmatoimintaa ohjaamaan laadittiin museon ensimmäinen varsinainen tallennussuunnitelma, jolla pyrittiin myös hallitsemaan kokoelmien karttumista ja sopimaan tallennusvastuista ja yleisistä periaatteista. Keskiöön nousivat kokoelmien laatu ja edustavuus. Tallennussuunnitelmaa on myöhemmin päivitetty, ja vuonna 2008 julkaistiin ensimmäinen kokoelmapoliittinen ohjelma. Valtakunnalliselle nauhoitearkistolle luotiin omat säännöt ja tallennuskriteerit erillissopimuksella vuonna 1991.

2000-luvulla arkiston kokoelmat ovat kasvaneet voimakkaasti ja arkiston merkitys alan erikoisarkistona on tullut yhä paremmin esittävän taiteen kentän ja tutkijoiden tietoisuuteen. Sekä alan yhteisöt että yksityishenkilöt ovat lahjoittaneet huomattavia arkistokokonaisuuksia, valokuva-aineistojen kattavuutta ovat kasvattaneet erityisesti teatteri- ja tanssivalokuvaajien laajat kuva-arkistot, varsinkin esitystallenteita on kartutettu myös keruin, ja haastattelut ovat karttuneet sekä lahjoituksin että omana tuotantona.

2.4 Tiedonhallinta ja saavutettavuus

1990-luvulla Teatterimuseossa ryhdyttiin yhä enemmän keskittymään kokoelmien- ja tiedonhallintaan. Erikoismuseon kokoelmien hallinnan, tiedonvälityksen ja asiakaspalvelun kannalta oli välttämätöntä, että museon oma kokoelmatietokanta oli riittävän tehokas ja mahdollisti monipuoliset tiedonhaut. Vuonna 1995 siirryttiin kaikkien aineistojen, sekä esineiden että arkistoaineistojen, kohdalla manuaalisesta luettelointijärjestelmästä kokonaan atk-pohjaiseen luettelointiin, kun Teatterimuseon tarpeisiin muokattu Mopsi-tietokantaohjelma otettiin käyttöön. Seuraava tietokantauudistus toteutettiin vuosien 2004–2005 aikana, jolloin siirryttiin käyttämään uutta Teatterimuseon tarpeisiin räätälöityä selainpohjaista Ida-kokoelmatietokantaa.

Tietopalvelun merkityksen kasvaessa museoon perustettiin vuonna 1998 tietopalvelusta vastaavan tutkijan toimi. Vuonna 1998 oli käynnistynyt Teatterimuseon ja Teatterin tiedotuskeskuksen yhteishanke, jonka tavoitteena oli luoda suomalaisen teatterin esitystietokanta. Ilona-tietokanta otettiin käyttöön 2002. Se koostuu neljästä eri alueesta: esitys-, teos-, tekijä- ja esityksen tuottajatahoa koskevista tiedoista. Lisäksi ohjelma mahdollistaa viittaukset muihin aineistoihin.

2.5 Tilat

Näyttelytilat olivat edelleen Balderin talossa, mutta vuonna 1983 museo sai uudet toimisto- ja arkistotilat Snellmaninkadulta. Vuonna 1992 esinekokoelmat saivat uuden säilytystilan Karkkilasta museoiden yhteisvarastosta. Seuraavana vuonna myös valokuva- ja asiakirja-arkisto sekä tekstiilikokoelma saivat uudet tilat museon muuttaessa Kaapelitehtaalle vuonna 1993.

Kaapelitehtaalta saatiin lisää toimitilaa vuonna 1999, tällöin muun muassa arkistolle ja tekstiileille saatiin suuremmat tilat. Tilojen laajennuksen yhteydessä tietopalvelun asiakkaita varten saatiin viisipaikkainen tutkijasali ja huone av-aineiston käyttöä varten. Vuonna 2007 saatiin lisää säilytystilaa Arabiasta. Sinne muuttivat esinekokoelmat ja tekstiilikokoelma. Näin arkisto sai kipeästi kaivatun toisen arkistomakasiinin tekstiileiltä vapautuneesta tilasta.

Tuorein tilamuutos tapahtui kesällä 2018, kun arkistolle ja esinekokoelmille hankittiin uudet, asianmukaisemmat säilytystilat Vallilasta. Samaan kiinteistöön muuttivat myös museon toimistotilat ja tutkijasali. Tässä vaiheessa osasta Kaapelitehtaan tiloja luovuttiin.

3. Kokoelmatehtävä

3.1 Kokoelmatehtävän määritelmä

Teatterimuseon kokoelmatehtävä määräytyy toiminnasta valtakunnallisena erikoismuseona. Museon esinekokoelmat ja arkisto tallentavat kansallisesti merkittävää esittävien taiteiden kulttuuriperintöä. Teatterimuseo keskittyy ensisijaisesti kotimaista ammatillista esittävää taidetta (teatteri, tanssi, ooppera, esitystaide, sirkus) sekä alan tekijöitä ja yhteisöjä koskevan aineiston tallentamiseen. Museo koordinoi osaltaan esittävien taiteiden aineistojen tallentamista, edistää erikoisalan yhteistyötä ja välittää tietoa alan aineistojen saatavuudesta muistiorganisaatiokentällä. Teatterimuseo antaa myös asiantuntija-apua omaan alueeseensa liittyvissä kysymyksissä.

Museon ensisijaisen tallennusvastuun ulkopuolelle jäävät joko resurssisyistä tai tallennusvastuurajauksiin perustuen muun muassa esittävien taiteiden harrastustoiminta ja oppilaitokset, radio- ja tv-teatterit sekä tivolitoiminta muutoin kuin tivoliin liittyneiden sirkusesityksien osalta. Tallennusvastuuneuvotteluiden ja tapauskohtaisen harkinnan avulla pyritään kuitenkin aktiivisesti varmistamaan, ettei merkittävää aineistoa tuhoudu.

Ammatillista esittävää taidetta koskevaa esineistöä ja arkistoaineistoa synnyttävät ja säilyttävät esityksiä tuottavat instituutiot ja ryhmät sekä alan järjestöt ja yksittäiset ammattilaiset. Aineistoja on lisäksi esimerkiksi perikunnilla ja keräilijöillä. Alan aineistoja tallentavat kokoelmiinsa useat museot, arkistot ja kirjastot, mutta Teatterimuseo on ainoa nimenomaan esittäviin taiteisiin keskittynyt ammatillinen muistiorganisaatio. Muissa museoissa on tämän erikoisalan aineistoja rajatummissa näkökulmista. Teatterimuseossa on oman selvitystyön pohjalta yleisen tason tietoa myös muualla säilytettävistä aineistoista, joten tiedonhakijoita ohjataan tarvittaessa eteenpäin.

Esityksen valmistaminen ja esittäminen on prosessi, johon tyypillisesti osallistuu ryhmä esittävän taiteen eri ammattien edustajia ja toisaalta erilaisia katsojia. Tilaan ja aikaan sidoksissa olevasta taidemuodosta ei jää jäljelle kokonaista teosta vaan erilaista todistusaineistoa. Yksittäisten objektien keräämisen sijasta Teatterimuseo painottaa tallennustyössä ilmiökeskeisyyttä. Kaikessa tallennustyössä on tärkeää huolehtia riittävästä metatiedoista, mutta ilmiökeskeisestä näkökulmasta tämä korostuu erityisesti.

Teatterimuseon kokoelma-aineistot liittyvät sekä esityksiin että yleisemmin esittävien taiteiden alan toimintaan. Esinekokoelmissa on näyttämöpukuja, lavastuspienoismalleja sekä puku- ja lavastusluonnoksia. Kokoelmissa on myös nukketeatterin aineistoa, teatteritekniikkaa ja jonkun verran lavastuskappaleita sekä tarpeistoja. Arkistossa on yhteisöarkistoja, henkilöarkistoja sekä erilliskokoelmia. Tyypillisiä aineistoja ovat esimerkiksi pöytäkirjat, toimintasuunnitelmat ja -kertomukset, kirjeenvaihto, talousasiakirjat, työpäiväkirjat ja muut suunnitelmat, käsiohjelmat, julisteet, esitysarvot, valokuvat ja av-aineistot.

Yhä suurempi osa syntyvästä aineistosta on digitaalisessa muodossa, ja kokoelmissa on jo myös muutamia laajempia syntyjään sähköisien aineistojen kokonaisuuksia. Digitaalisuuden korostuminen luo tarvetta kokoelmatyön erilaisien käytäntöjen uudistamiselle.

Teatterimuseon uusiin tallennusalueisiin eli sirkukseen ja esitystaiteeseen liittyvää esineistöä ja arkistoaineistoa on toistaiseksi niukasti, mutta museon tallennustyöryhmissä on ryhdytty suunnittelemaan näiden aineistojen kartuttamista.

Erikoisalansa aineellisen kulttuuriperinnön lisäksi Teatterimuseo tallentaa myös alan aineetonta kulttuuriperintöä. Nykydokumentoinnin avulla pyritään keräämään kokoelmiin tietoa esimerkiksi työprosesseista ja niiden muutoksista.

Esittävien taiteiden kulttuuriperinnön merkitystä korostaa taiteenalan vahva suosio maassamme. Teatterin tiedotuskeskuksen mukaan teatteri-, tanssi-, sirkus ja oopperaesitykset keräsivät vuonna 2018 yhteensä 3,9 miljoonaa katsojaa, ja lisäksi esittävien taiteiden yleisöyötahtumissa oli 443 000 osallistujaa. Esityksiä ja yleisöyötahtumia tuotti tilastojen mukaan 241 ammatillista toimijaa ja näiden 4252 ammattiliittoihin kuuluvaa ammattilaista. Myös esittävien taiteiden harrastustoiminta on Suomessa erittäin aktiivista.

Teatterimuseon kokoelmien merkityksellisyys käy ilmi aineistojen käytössä, mutta myös siinä aktiivisuudessa, millä esittävien taiteiden kenttä osallistuu aineistojen säilyttämiseen ja luovuttamiseen sekä aineistoista käytyyn keskusteluun. Keskustelua kentällä aiheuttaa muun muassa huoli siitä, miten vähäiset resurssit saadaan riittämään aineistoista huolehtimiseen.

Teatterimuseon kokoelmat palvelevat erikoisalan tutkimusta, suurta yleisöä ja museon omaa toimintaa. Aineistoja käytetään sekä akateemisen että erilaisen muun tutkimuksen ja julkaisu- ja toiminnan lähteenä. Tärkeä osa asiakaskuntaa ovat myös opiskelijat. Esimerkiksi teatteritieteen sekä esittävien taiteiden eri alojen opiskelijat hyödyntävät Teatterimuseon tutkijapalvelua sekä kurssiryhminä että itsenäisesti. Toistaiseksi suuri yleisö tutustuu Teatterimuseon aineistoihin eniten Teatterimuseon ja muiden museoiden näyttelyissä sekä Teatterimuseon kotisivujen erilaisien palstojen ja julkaisujen välityksellä tai sosiaalisen median kautta. Teatterimuseo on mukana myös Kysy museolta -palvelussa. Kun Teatterimuseo hankkii uuden kokoelmahallintajärjestelmän, päästään sen myötä tarjoamaan luettelointitietoja ja mahdollisuuksien mukaan myös itse aineistoja Finnan (muistiorganisaatiokentän valtakunnallinen sähköinen hakupalvelu) kautta. Tämä helpottaa sekä tutkijoiden että suuren yleisön pääsemistä esittävien taiteiden kulttuuriperinnön äärelle.

3.2 Toimintaa ohjaavat säädökset, linjaukset ja yhteistyösopimukset

Teatterimuseon omista linjauksista kokoelmatehtävää ohjaavat erityisesti museota ylläpitävän säätiön säännöt ja museon strategia. Lisäksi Museoviraston kanssa on aiemmin käyty valtakunnallisen erikoismuseon nelivuotisneuvottelut, ja parhaillaan Teatterimuseo hakee tulevaan museolakiin liittyvää statuksen muutosta valtakunnallisesta erikoismuseosta valtakunnalliseksi vastuumuseoksi. Digitointia linjaavat digitointipolitiikka ja -suunnitelma, joita on tarve päivittää. Esitystallenteisiin liittyvän kokoelmatyön kehyyksiin vaikuttaa vahvasti museon oma, yhdessä alan keskeisten järjestöjen kanssa solmittu av-sopimus. Konkreettisella tasolla

kokoelmatyötä suuntaavat myös Teatterimuseon pitkän tähtäimen toimintasuunnitelma ja vuosittainen toimintasuunnitelma.

Säännöissään Teatterimuseon säätiö – Stiftelsen för Teatermuseum määrittää tarkoitukseensa ”ylläpitää Teatterimuseota ja siten edistää suomalaisen teatterikulttuurin tutkimusta, opetusta ja tuntemusta tekemällä tunnetuksi teatteria, tanssia, oopperaa, sirkusta ja esitystaidetta”. Teatterimuseon tehtäviin säännöissä sisällytetään museokokoelmien ja arkistoaineistojen säilyttäminen, hoitaminen ja kartuttaminen.

Teatterimuseon strategiassa määritellään museon toiminta-ajatus, visio ja arvot sekä painopistealueet ja strategiset tavoitteet. Strategia uudistetaan vuoden 2019 aikana, ja tämä huomioidaan myös kokoelmapolitiikkaa päivitettäessä. Nykyisessä strategiassa määritelty toiminta-ajatus nostaa kokoelmatyön osalta esille tallentamisen perustehtävän ja yleisemmin alan puolesta puhumisen, välittäjänä toimimisen ja oman erikoisalan yhteiskunnallisen vaikuttamisen edistämisen. Visiossa korostetaan erityisesti yhteyksien rakentajana, tiedonvälittäjänä sekä teatterilähtöisen museopedagogiikan asiantuntijana toimimista. Strategiassa mainittuja arvoja ovat laatu, asiakaslähtöisyys ja yhteistyö. Strategiaan kirjatut kokoelmiin liittyvät strategiset tavoitteet ovat suhteellisen yksityiskohtaiset, ja ne on huomioitu kokoelmapolitiikan eri osioissa.

Museoviraston kanssa käytyjen nelivuotisneuvottelujen osana on käytetty matriisia, johon on kirjattu myös kokoelmatyötä koskevat painopisteet. Koska museoalan VOS-muutos hakuineen ja neuvotteluineen on vielä kesken, vuosien 2015–18 nelivuotismatriisilla on edelleen merkitystä. Myös nelivuotisstrategian kokoelmiin liittyvät tavoitteet on huomioitu kokoelmapolitiikassa.

Teatterimuseon kokoelmatehtävää ohjaavat omien linjausten lisäksi myös erilaiset valtakunnalliset ja kansainväliset säädökset, linjaukset ja yhteistyöverkostojen piirissä tehdyt sopimukset. Nykyiset museolaki ja -asetus määrittävät Teatterimuseon toimintaa valtionosuutta saavana valtakunnallisena erikoismuseona kunnes uusi museolaki astuu voimaan 2020. Työtä ohjaavat myös opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma *Mahdollisuuksien museo* (2018) ja Kansainvälisen museoneuvoston (International Council of Museums, ICOM) laatimat *ICOMin Museotyön eettiset säännöt* (2004, suomennos 2005).

Valtakunnallisesti toimiva Teatterimuseo on myös osa pääkaupungin kulttuuritarjontaa ja osin Helsingin kaupungin tukema. Teatterimuseon kokoelmatyössä huomioidaan myös Helsingin kaupunkistrategian arvot ja eettiset periaatteet.

Teatterimuseo toimii aktiivisesti tallennus- ja kokoelmayhteistyön valtakunnallisessa TAKO-verkostossa sekä sen poolissa Taide, oppi ja kokemus. Teatterimuseo on tehnyt Museoviraston kanssa sopimuksen TAKO:n valtakunnalliseen tallennustyönjakoon osallistumisesta. Tässä sopimuksessa Teatterimuseo on sitoutunut seuraaviin tallennustehtäviin:

- Ammatillisen teatteri- ja tanssialan järjestöt
- Ammatillinen, kotimainen teatteri, tanssi ja ooppera
- Teatterikritiikki
- Teatteri-, tanssi- ja ooppera-avalokuvaus

TAKO:n tallennustehtäviä on mahdollista päivittää kerran vuodessa, ja vuonna 2019 Teatterimuseo sisällyttää tallennustehtäväänsä myös ammatillisen, kotimaisen esitystaiteen ja sirkuksen.

Teatterimuseon arkistossa noudatetaan arkistolaitoksen suosituksia ja toimitaan arkistosektorin yleisien käytäntöjen mukaisesti. Syksyllä 2019 Teatterimuseo aloittaa myös neuvottelut arkistosektorin yhteiseen yksityisarkistoaineistojen kansalliseen hankintapolitiikkaan liittymisestä.

Kokoelmatyötä määrittävät vahvasti tekijänoikeuksiin ja lähioikeuksiin liittyvä lainsäädäntö sekä tietosuojalainsäädäntö. Teatterimuseo soveltaa kokoelmatyössä *Tietosuoja KAM-sektorilla* -suositusta (2019). Museokentän toimintakehyksiä selvitetään laajemmin Museo 2015 -hankkeen ja Museoviraston julkaisussa *Museoiden kokoelmahallinnan kokonaisarkkitehtuuri 1.0* (2013).

Teatterimuseo on Suomen museoliiton jäsen ja osallistuu liiton järjestämään toimintaan myös kokoelmiin liittyen.

3.3. Kokoelmatehtävän näkökulmat ja arvot

Teatterimuseon strategiaan kirjattujen arvojen mukaisesti Teatterimuseon kokoelmatyössä panostetaan laatuun, asiakaslähtöisyyteen ja yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittisessa ohjelmassa mainitut arvot ovat yhteisöllisyys ja vuorovaikutteisuus, luotettavuus ja jatkuvuus, moniäänisyys ja demokratia, rohkeus ja ennakkoluulottomuus. Myös nämä ohjaavat Teatterimuseon kokoelmatyötä.

Laatu, luotettavuus ja jatkuvuus ovat kokoelmatyön perusedellytyksiä. Teatterimuseon kokoelmissa huolehditaan kartunnan edustavuudesta, riittävästä kontekstitiedoista, aineistojen provenienssin ja todistusvoiman säilymisestä, aineistojen käytettävyydestä ja pitkäaikaissäilytyksestä. Tässä kaikessa olennaista on henkilökunnan asiantuntemus, jota tuetaan täydennyskoulutuksella ja verkostoitumisella. Kestävän kehityksen periaatteiden huomioiminen vaatii kehittämistä.

Teatterimuseossa panostetaan yhteistyöhön vanhojen ja uusien tallennusalueiden edustajien sekä muistiorganisaationkentän kanssa. Esimerkiksi seminaarien avulla tarjotaan mahdollisuuksia keskusteluun myös näiden eri alueiden kesken. Kentän aktivoimiseen tallennustyössä on viime aikoina panostettu ja tätä jatketaan. Kokoelmien omaa yleisötyötä kehitetään, ja tulevan kokoelmahallintajärjestelmän ja Finna-julkaisemisen myötä pyritään osallistamaan suurta yleisöä.

Tallennustyössä on tärkeää tavoitella aineistojen monipuolisuutta, monikulttuurisuutta ja moniäänisyyttä huomioiden myös erilaiset vähemmistöt. Tulevan kokoelmahallintajärjestelmän ja edelleen Finna-julkaisemisen myötä edistetään aineistojen nykyistä laajempaa saatavuutta tekijänoikeuksien ja tietosuojan mahdollistamissa rajoissa.

Aineistoja sekä niitä ja yleisemmin alaa koskevaa tietoa tarjotaan monipuolisesti käyttöön sekä museon omaa toimintaa varten että suoraan asiakkaille. Tämä edellyttää aineistojen käytettävyydestä ja riittävästä metatiedoista huolehtimista ja tiedon esittämistä selkeällä tavalla.

Sekä esittävien taiteiden kentän että muistiorganisaatioiden toimintakulttuureissa on käynnissä suuria muutoksia, jotka vaikuttavat monin tavoin myös kokoelmatyöhön. Teatterimuseon

kokoelmissa etsitään ja kehitetään uusia käytäntöjä. Tätä tehdään vaiheittain ja yhteistyössä sekä esittävien taiteiden että muistiorganisaatioiden edustajien kanssa.

3.4. Museon kokoelmaorganisaatio

Museonjohtaja, amanuessi, arkistonhoitaja ja tutkija muodostavat kokoelmatiimin, joka päättää kokoelmien linjanvedot, laatii kokoelmien toimintasuunnitelmat ja käsittelee aineistolahjoitustarjoukset. Tallennustyöryhmien työskentelyyn osallistuu kokoelmatiimin lisäksi esittävien taiteiden kentän edustajia. Museonjohtaja päättää resurssien käytöstä.

Esinekokoelmista vastaa amanuessi ja arkistosta arkistonhoitaja. He suunnittelevat ja kehittävät kokoelmatyötä, edistävät kokoelmien kartuntaa, neuvottelevat aineistolahjoittajien kanssa ja hoitavat lahjoitusten käytännön järjestelyt, ohjaavat määräaikaisten työntekijöiden ja harjoittelijoiden järjestämis-, luettelointi- ja digitointityötä ja huolehtivat kokoelma-aineistojen asianmukaisesta säilyttämisestä.

Tutkija vastaa tieto- ja kuvapalvelusta, tutkijasalitoiminnasta ja käsikirjastosta sekä näihin liittyvästä suunnittelu- ja kehittämistyöstä. Tutkija osallistuu erityisesti arkiston kokoelma- ja kehittämistyöhön sekä määräaikaisten työntekijöiden ja harjoittelijoiden ohjaamiseen.

Amanuessi, arkistonhoitaja ja tutkija osallistuvat myös museon muihin tehtäviin, esimerkiksi näyttelyiden valmisteluun, tiedon popularisointiin verkossa ja erilaiseen hallinnolliseen taustatyöhön ja raportointiin. Yksi huomattavasti aikaa vaativa tehtävä on erilaisista käyttöoikeuksista sopiminen. Muistiorganisaatiokentän kokoelma- ja tietopalveluyhteistyöhön osallistutaan omien vastualueiden mukaisesti.

Museomestari vastaa kokoelmatilojen olosuhteiden valvonnasta ja säilytyskalusteisiin liittyvistä toimista. Museomestari ja museontyöntekijä hoitavat aineistojen kuljetuksia ja osallistuvat kokoelmatilojen järjestelytyöhön. Museontyöntekijä huolehtii kokoelmatilojen siivoamisesta ja tekee avustavia kokoelmatehtäviä.

Vakinaisten työntekijöiden lisäksi kokoelmissa työskentelee resurssien mukaan määräaikaisia työntekijöitä ja eri alojen harjoittelijoita.

Konservointi painottuu ennaltaehkäisevään työhön, ja varsinainen konservointi tilataan mahdollisia opiskelijoiden harjoittelutehtäviä lukuun ottamatta Teatterimuseon ulkopuolelta.

3.5. Esittävien taiteiden kenttä

Esittävien taiteiden kenttä määrittää Teatterimuseon kokoelmatyötä monin tavoin. Osa kentästä on vakiintunutta, vahvasti järjestäytyntä ja nivoutuu esimerkiksi kaupunkien organisaatioihin. Tämä takaa jossain määrin resursseja ja jatkuvuutta aineistojen säilyttämiselle ja hoitamiselle. Teatterimuseo huomioi organisatoriset kytkökset tallennusvastuunjaossa. Pienien ryhmien, produktiokohtaisten kokoonpanojen ja kansainvälisen yhteistyön määrä on lisääntynyt, ja näihin liittyvät aineistot ovat vaarassa hajautua ja tuhoutua ilman vahvempaa neuvontaa ja tiedotusta.

Suomalainen esittävien taiteiden kenttä on monipuolistunut ja taiteidenvälisyys on yleistä, myös rajanveto harrastajatoiminnan ja ammatillisen toiminnan välillä on toisinaan mahdotonta. Lisäksi digitalisoituminen muokkaa sekä työprosesseja että esitysten luonnetta. Tämä vaikuttaa sekä kartutettavaan aineistoihin että kokoelmatyön käytäntöihin. Teatterimuseo uudistaa kokoelmakäytäntöjä vaiheittain, keskustellen sekä esittävien taiteiden tekijöiden ja organisaatioiden että eri muistiorganisaatioiden edustajien kanssa.

Teatterimuseo on viime vuosina tiivistänyt tallennustyön yleisiin linjauksiin liittyvää yhteistyötä esittävien taiteiden kentän sekä alan koulutuksen ja tutkimuksen kanssa. Tätä jatketaan ja vahvistetaan edelleen.

4. Tallennus ja kartunta

Teatterimuseon tallennustyö on tavoitteellista, suunnitelmallista ja valikoivaa, mahdollisuuksien mukaan myös proaktiivista. Kokoelmien on vastattava suomalaisen esittävän taiteen monimuotoisuutta. Museon on omalta osaltaan huolehdittava siitä, että tuleville sukupolville, erityisesti tutkimuksen tarpeeseen, säilyy riittävän kattavasti tietoa suomalaisen esittävän taiteen perinteestä. Tallennustyössä huomioidaan myös näyttelyiden ja museopedagogiikan tarpeet.

4.1 Tallennusalueet ja tallennuksen painopisteet

Teatterimuseo tallentaa kotimaista, ammatillista esittävää taidetta sekä alan tekijöitä ja yhteisöjä koskevaa aineistoa. Teatterimuseon kokoelmatyössä esittäviin taiteisiin sisällytetään ensisijaisesti teatteri, tanssi, ooppera, esitystaide ja sirkus. Mukaan lukeutuvat esimerkiksi musiikkiteatteri, nukketeatteri, baletti, nykytanssi, perinteinen sirkus ja nykysirkus.

Esittävien taiteiden aineistoja tallennetaan liittyen esityksiin ja niiden osa-alueisiin (esimerkiksi esiintyjän työ, lavastus, valosuunnittelu), eri ammattiryhmiin, työtapoihin ja -prosesseihin sekä alan hallintoon, yhteistyöhön ja laajempiin ilmiöihin. Esittävien taiteiden aineellisen kulttuuriperinnön lisäksi Teatterimuseo tallentaa myös alan aineetonta kulttuuriperintöä. Tämän päivän prosesseja tallennetaan nykydokumentoinnin keinoin.

Tallennustyön kohteena ovat alan yksittäisten tekijöiden, esityksiä tuottavien instituutioiden ja ryhmien sekä keskeisten järjestöjen aineistot. Kokoelmia kartutetaan valtakunnallisesti, mutta tallennusvastuuta jaetaan muun muassa alueellisten muistiorganisaatioiden kanssa. Teatterimuseon kokoelmissa pääkaupunkiseudun aineistot ovat väistämättä edustettuna vahvasti, koska suuri osa alan toimijoista keskittyy Helsinkiin ja sen lähialueille. Lisäksi kaupunginteattereiden arkistojen pitkäaikaissäilytyksestä vastaavat pääsääntöisesti kaupunginarkistot.

Museon vanhimmat kokoelma-aineistot ovat pieni määrä 1830-luvun kiertävien teatteriseurueiden arkistoaineistoja. 1800-luvun loppupuolella esittävien taiteiden harrastustoiminta yleistyi, ja kotimainen, ammatillinen näyttämötoiminta käynnistyi. Tältä ajalta kokoelma-aineistoa on jo enemmän. 1900-luvun alkupuolella esittävien taiteiden toiminta laajeni, ja useista harrastajaryhmistä muodostui vähitellen ammatillisia toimijoita. Myöhemmin esittävien taiteiden kirjo on myös monipuolistunut. Kokoelmiin karttuneiden aineistojen määrä on vastaavasti kasvanut ja objektityypit ovat moninaistuneet. 1900-luvun loppupuolella ja 2000-

luvulla aineistomäärät ja yksittäisten lahjoituserien koot ovat kasvaneet edelleen. Eri aikakaudet eivät ole edustettuina kokoelmassa tasapuolisesti, mutta aukkojen tarkempi määrittäminen vaatii inventointityön jatkamista. Selkeästi aukkoja on ainakin viime vuosikymmenien aineistoissa.

Suhteessa muihin taidelajeihin teatterin aineistoja on kokoelmassa kattavammin. Suurimmat ja vanhimmat teatterit ovat edustettuina huomattavasti paremmin kuin pienemmät toimijat ja erillisproduktiot. Erityisesti esinekokoelmassa pääkaupunkiseudun ulkopuolisten aineistojen osuutta on tarve lisätä. Nukketeatterin tiettyjen toimijoiden aineistoja on kokoelmassa suhteellisen kattavasti, mutta tämänkin osa-alueen edustusta on tarve monipuolistaa.

Suomen kansallisooppera ja -baletti vastaa oman arkistonsa pitkäaikaissäilytyksestä itse, mutta Teatterimuseon kokoelmien oopperaesineistöstä suurin osa on peräisin Kansallisoopperasta. Alueoopperat, pienemmät ryhmät ja yksittäistuotannot ovat kokoelmassa toistaiseksi heikosti edustettuina.

Tanssin osalta balettiaineistoja on runsaammin kuin muuta tanssia. Vapaasta tanssista on lähinnä pieni määrä arkistoaineistoa. Moderni tanssi ja nykytanssi ovat ilmiöinä suhteellisen nuoria, joten näihin aikoihin saakka toimijat ovat harvemmin tarjonneet aineistojaan museolle. Yksi tallennustyön painopisteistä onkin viime aikoina ollut tanssi. Kentän kanssa tiivistynyt yhteistyö, kokoelmatyöstä tiedottaminen ja ohjeistusten jakaminen ovat jo alkaneet tuottaa tulosta, ja tätä työtä jatketaan. Erityisesti kiinnitetään huomiota modernin tanssin ja nykytanssin aineistojen kartuttamiseen.

Vuoden 2019 alusta lähtien Teatterimuseon tallennusalue on laajentunut esitystaiteeseen ja sirkukseen. Esitystaidetta on jossain määrin tallennettu jo aiemmin, mutta jatkossa tämä uudehko alue huomioidaan vahvemmin ja suunnitelmallisemmin. Sirkusaineistoja kokoelmiin ei ole aiemmin tallennettu. Kumpikin aluelaajennus edellyttää keskustelua tallennusvastuun rajaamisesta. Esitystaiteen osalta lähialueita ovat esimerkiksi performanssitaide ja mediataide. Sirkus ja sen aineistot ovat tyypillisesti huomattavan kansainvälisiä, joten tältä osin rajanvetoa on pohdittava. Pohdintaa tuottaa myös sirkuksen ja tivolin suhde, joka varsinkin historiallisesti on ollut tiivis.

Esittävien taiteiden uudehkoista alueista myös soveltava esittävä taide on tarpeen huomioida Teatterimuseon tallennustyössä aktiivisemmin. Oman kysymyksensä muodostavat katsojakokemukset. Nykyisellään ne ovat museon kokoelmassa edustettuna lähinnä kriiikkien muodossa. Erityisesti esitystaiteessa painottuu usein tavanomaista osallistavampi yleisösuhte.

4.2 Objektityypit

Esittävien taiteiden alalla teos kokonaisuutena katoaa, mutta siitä jää monenlaista todistusaineistoa. Esityksen suunnittelu- ja harjoitusvaiheessa syntyy erilaisia muistiinpanoja, apurahahakemuksia, näytelmäteksti/dramaturgia/sovitus, koreografioiden suunnitelmia, partituureja, puku- ja lavastusluonnoksia, pienoismalli, työpäiväkirjoja, tiedotus- ja markkinointimateriaalia ja niin edelleen. Valmiista esityksestä jää esimerkiksi käsiohjelma, juliste, valokuvia ja kuvatallenne, lavaste-elementtejä, pukuja, teatterinukkeja ja tarpeistoa. Myös esitysarvostelut kertovat esityksestä. Esitystilojen menneisyydestä ja alan ammattilaisten työtavoista todistavat muun muassa valokuvat, erilaiset kalusteet sekä valo-, ääni- ja videotekniikka. Muistitietoa voidaan tallentaa haastatteluin.

Alan organisaatioiden toiminnasta ja hallinnollisesta työstä kertovat esityksiä tuottavien instituutioiden ja ryhmien sekä alan järjestöjen arkistokokonaisuudet, jotka tyypillisesti sisältävät esimerkiksi pöytäkirjoja, toimintasuunnitelmia ja -kertomuksia sekä kirjeenvaihtoa. Alan yksittäisten ammattilaisten näkökulma tulee esille henkilöarkistoissa. Yllä mainittujen aineistojen avulla voi tehdä tulkintoja myös alan laajemmista ilmiöistä.

Kirjat eivät kuulu Teatterimuseon tallennusvastuulle. Museolla on kuitenkin käsikirjasto, joka palvelee sekä tutkijasaliasiakkaiden että henkilökunnan tiedontarpeita. Toisinaan yksittäinen julkaisu voidaan liittää osaksi arkistoa, koska se sisältää paljon tallennusalueen kannalta merkittäviä muistiinpanoja tai muita merkintöjä.

Toistaiseksi suurin osa kokoelma-aineistoista on analogisessa muodossa, mutta aineistoja digitoidaan järjestelmällisesti. Sähkösyntyisen aineiston osuus kasvaa jatkuvasti, ja tämä väistämättä muuttaa tallennettavien objektien luonnetta.

4.3 Tallennuskriteerit ja arvottaminen

Sekä esinekokoelmien että arkiston aineistojen vastaanottamisessa huomioidaan valtakunnallinen tallennusyhteistyö. Teatterimuseon tallennustehtävään sisältyviä aineistoja valittaessa niiden arvoa pohditaan erilaisista sisällöllisistä näkökulmista, ja lisäksi vastaanottopäätöksiin vaikuttavat objektin kunto, aineiston aiheuttamat kustannukset ja säilytystiloilta edellytetyt vaatimukset.

Museoalan yleisen tason kriteeristöä tarjoaa esimerkiksi Suomen museoliiton julkaisema ohjeistus *Merkitysanalyysimenetelmä* (2015). Merkitysanalyysissä kriteereinä ovat edustavuus, autenttisuus, historiallinen ja kulttuurinen merkitys, elämyksellinen ja kokemuksellinen merkitys, yhteisöllinen merkitys, ideaalitila, hyödynnettävyys ja käytettävyys.

Teatterimuseossa aineistojen arvoa pohditaan myös erilaisista esittävien taiteiden erityisalaan liittyvistä sisällöllisistä näkökulmista. Näitä ovat esimerkiksi seuraavat:

- esityksen korkea taiteellinen taso
- esityksen tietyn osatekijän erityismerkitys (esiintyjän työ, lavastus, puvustus, valo- ja äänisuunnittelu, koreografia, ohjaus jne.)
- esittävän taiteen eri muodot
- edustavuus esimerkiksi suhteessa eri lajityyppeihin, aikakausiin, alueellisuuteen, tuotantorakenteisiin ja populariteettiin
- esittävien taiteiden alan erilaiset ilmiöt
- uutta etsivät kokeilut
- osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun
- kehityslinjojen seuraaminen (ohjaajantyö, esiintyjän kehitys jne.)
- alan työtavat sekä taiteelliset ja hallinnolliset prosessit

Erilaisten kriteeristöjen merkitys korostuu sitä enemmän, mitä tuoreempia aineistot ovat. Varhaisempia aineistoja on tavallisesti jäljellä vähemmän, joten valikointi ei ole yhtä tärkeässä asemassa.

Sisällöllisiä kriteereitä sovelletaan Teatterimuseon esinekokoelmissa ja arkistossa osin eri tavalla. Esinekokoelmissa kaikki tallennustyö on lähtökohtaisesti valikoivaa. Arkistossa aineistoja tallennetaan kolmen rinnakkaisen periaatteen mukaan. Tallennustyön kohteena ovat 1) arkistokokonaisuudet (yhteisöjen ja yksityishenkilöiden arkistot), 2) erilliskokoelmien aineistot (periaatteessa koko kentän käsiohjelmat ja julisteet, vuoteen 2016 saakka myös lehtileikkeet) ja 3) valikoivan tallentamisen kulloisetkin kohteet.

Sekä esinekokoelmien että arkiston valikoivassa tallentamisessa sovelletaan yllä mainittuja kriteereitä, kulloinkin valitun teeman näkökulmasta. Samoja kriteereitä hyödynnetään myös kokoelmapoistoja tehtäessä.

Esinekokoelmien tallennuksessa on pyritty siirtymään aikaisemmin vallalla olleesta yksittäisten esineiden tallennuksesta kokonaisuusien tallentamiseen eli niin kutsuttuun kokonaistallennukseen. Kokonaistallennuksessa esimerkiksi tietyistä esityksestä pyritään tallentamaan monipuolisesti erilaista aineistoa.

Arkiston erilliskokoelmissa tavoitellaan kattavuutta, joten niiden osalta seulotaan vain ylimääräiset kaksoiskappaleet. Arkistokokonaisuusien vastaanottamisesta sovitaan tapauskohtaisesti, ja arkistoaineistoihin liittyy suhteellisen selkeää valtakunnallista tallennusvastuunjakoa. Arkistokokonaisuusien osalta yllä mainittuja kriteeristöjä sovelletaan yleisellä tasolla, ja kunkin arkistokokonaisuuden sisällä aineistoja seulotaan arkistosektorin yleisten linjausten mukaisesti (ks. esimerkiksi Kansallisarkiston julkaisu *Yksityisarkistojen seulontaohje*, 2011).

Sekä esinekokoelmien että arkiston aineistoja tallennettaessa kirjataan ylös myös kontekstietoa, koska aineiston arvo, merkitys ja todistusvoima syntyvät suhteessa laajempiin asiayhteyksiin.

4.4 Tallennustavat

Teatterimuseon kokoelmat karttuvat pääasiassa aineistolahjoituksin. Deponointeja eli talletuksia vältetään. Aineistoja tarjoavat esimerkiksi esityksiä tuottavat instituutiot ja ryhmät, alan järjestöt ja yksittäiset ammattilaiset sekä perikunnat ja keräilijät. Museo kartuttaa kokoelmia myös keruin ja dokumentointihankkein. Kaikkia kartuntatapoja ohjaavat kokoelmapolitiikan linjaukset.

Esittävien taiteiden kenttää kannustetaan aineistojen lahjoittamiseen tiedottamalla eri väylien kautta. Teatterimuseon kotisivuilla ohjeistetaan aineistojen säilyttämistä kentällä ja kerrotaan aineistojen lahjoittamisen prosessista. Vastaanotettavia lahjoituksia seulotaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä lahjoittajan kanssa. Aineistoista kirjataan ylös kontekstietoja.

Kokoelmakeruut liittyvät Teatterimuseossa tyypillisesti näyttelyprojekteihin tai muihin ajankohtaisiin hankkeisiin. Resurssien salliessa hankitaan aineistoja myös liittyen kokoelmien aukkokohtiin tai nykytallennushankkeisiin.

Nykytallennuksen yksi muoto on nykypäivän valikoituihin esityksiin liittyvien aineistojen tallentaminen kokonaistallennuksen hengessä. Tällöin on mahdollista harkitummin valita monipuoliset, edustavat aineistot ja kirjata niihin liittyvä kontekstietoa tuoreeltaan talteen.

Haastatteluita toteutetaan sekä yleisölle avoimina taiteilijatapaamisina että kattavampina urahaastatteluina. Haastattelut videoidaan tai äänitetään kokoelmia varten. Taiteilijatapaamisista osa liittyy museossa jo esillä oleviin näyttelyihin, toisaalta osa haastatteluista toteutetaan ennakkoon tiettyä tulevaa näyttelyä varten.

Nykydokumentointi on tärkeä osa museotyötä. Kokoelmatiimissä on ryhdytty etsimään riittävän kevyitä toimintatapoja, jotta nykydokumentointia olisi museon resursseilla mahdollista toteuttaa nykyistä laajemmin. Esityskeskisen tallennuksen rinnalla halutaan tallentaa esittävien taiteiden arkea, muun muassa työtapoja ja -prosesseja.

Museon käsikirjasto karttuu lähinnä lahjoitusten kautta. Tilattuna kirjastoon tulee kotimainen alan lehti *Teatteri&Tanssi+Sirkus* sekä joitakin alan ammattiryhmien lehtiä. Käyttökokoelmaan voidaan ottaa henkilökunnan työtä tukevia kirjoja myös muilta aloilta.

4.5 Kartuntamäärät ja seuranta

Teatterimuseon aineistojen karttumisesta, luettelomisesta, digitoimisesta ja käytöstä julkaistaan vuosittain tilastotietoja sekä museon omassa toimintakertomuksessa että Museotilastoissa. Teatterimuseo raportoi tallennustehtäviensä mukaisesta kartunnasta vuosittain myös TAKO-verkostolle. Nämä kaikki julkaistaan verkossa. Seurannasta vastaavat amanuenssi, arkistonhoitaja ja tutkija. Kokoelmatietokannasta voi hakea erilaisia raportteja myös objektityypeittäin.

Kokoelmien laajuus sekä luettelointi- ja digitointitilanne vuonna 2018:

- Esineiden kokonaismäärä: 25 827 kpl (huomattava osa on luonnoksia). Vuoden kartunta 212 objektia, luetteloituja objekteja 8206 kpl, digitoituja 7285 kpl.
- Valokuvien kokonaismäärä: 658 558 kpl. Vuoden kartunta 5660 kpl, luetteloituja valokuvia 66 112 kpl, digitaalisessa muodossa olevia 95 364 kpl.
- Audiovisuaalisen aineiston kokonaismäärä: 3135 kpl (sisältää mahdollisesti siirrettävän laajan kokonaisuuden), vuoden kartunta 45 pl, luetteloitu 1352 kpl, digitaalisessa muodossa 1081 kpl
- Paperisten asiakirja-aineistojen kokonaismäärä: 1018 hyllymetriä.

Kaikkia kokoelma-aineistoja ei ole inventoitu, joten tilastot aineistojen määristä perustuvat osin arvioihin. Inventointien myötä myös digitaalisessa muodossa olevien aineistojen määrät tarkentuvat.

4.6 Tallennustyönjako

Teatterimuseon lisäksi esittävien taiteiden aineistoja tallentavat useat muistiorganisaatiot. Alan esineistöä on alueellisissa museoissa, joskin vaihtelevissa määrin. Arkistoaineistojen osalta on selkeämpiä linjauksia. Kaupunginteattereiden vanhoja arkistoja säilytetään pääsääntöisesti kaupunginarkistoissa. Ruotsinkielisen teatterikentän toimijoiden arkistot ovat enimmäkseen Svenska litteratursällskapet i Finlandin ja Åbo Akademin kirjaston hallussa. Taidehallinnon ja -opetuksen asiakirjoja säilytetään lähinnä Kansallisarkistossa ja kaupunginarkistoissa. Kansallisarkistossa on myös pieni määrä ammatillisten teattereiden ja lukuisa joukko taiteilijoiden arkistoja, mutta Kansallisarkisto ei enää aktiivisesti tallenna tämän aihepiirin aineistoja. Alan merkittäviä henkilöarkistoja on lisäksi esimerkiksi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistossa ja

Kansalliskirjastossa. Työväenteattereiden arkistoja on erityisesti Kansan Arkistossa ja Työväen Arkistossa. Työväenteattereista suuri osa edustaa harrastajatoimintaa. Esittävien taiteiden alan harrastajien esineistöä ja arkistoaineistoja on lisäksi ainakin alueellisissa museoissa, kotiseutuarkistoissa, Kansallisarkistossa ja Svenska litteratursällskapet i Finlandin arkistossa.

Teatterimuseon uusiin tallennustehtäviin liittyen tallennusyhteistyötä on aloitettu, ja sitä laajennetaan tarpeen mukaan. Tiettyjen performanssitaidetta tallentavien taidemuseoiden kanssa on käynnistetty keskustelu esitystaiteen ja performanssitaitteen tallennustyönjaosta. Keravan museon tallennustehtäviin lukeutuu paikallinen sirkus- ja tivoliperinne.

Suuri osa etenkin tuoreemmista aineistoista on esittävien taiteiden alan yhteisöjen ja yksityishenkilöiden hallussa. Suomen kansallisooppera ja -baletti on alan yhteisöjen joukossa poikkeus sikäli, että se vastaa itse myös arkistonsa pitkäaikaissäilytyksestä. Suomen kansallisoopperan ja -baletin esineistöä sen sijaan on vastaanotettu Teatterimuseon kokoelmiin. Näytelmäagentuurien kanssa keskustellaan heidän edustamiensa näytelmätekstien tallentumisesta muistiorganisaatiokentällä.

Esittävien taiteiden aineistojen tallentamisessa on suhteellisen vähän päällekkäisyyttä. Teatterimuseo pyrkii kuitenkin käymään neuvotteluja museo- ja arkistokentällä vastuunjaon tarkentamiseksi ja suunnitelmallisuuden vahvistamiseksi. Neuvotteluissa käytetään tukena Teatterimuseon toteuttamaa aineistokyselyä, jonka tuloksissa on yleisen tason tietoa oman tallennusalueen aineistoista muiden muistiorganisaatioiden kokoelmissa. Jatkossa on syytä kiinnittää enemmän huomiota esittävien taiteiden verkkoaineistojen tallentumiseen. Tästä aiheesta keskustellaan verkkoaineistoista vastaavan Kansalliskirjaston kanssa. Kansalliskirjaston tallennusvastuualueelle kuuluvat myös kotimaiset pienpainatteet ja lehdet, mutta Teatterimuseossa on tästä huolimatta erilliskokoelmat oman alan käsiohjelmille, julisteille ja lehtileikkeille. Tämä päällekkäisyys on todettu tarpeelliseksi kahdesta syystä. Erityisesti käsiohjelmat ja lehtileikkeet tarjoavat museon aineistoihin liittyvää välttämätöntä kontekstietoa, joten niitä käytetään jatkuvasti sekä museon kokoelma- ja näyttelytyössä että tutkijasaliakkaiden tutkimustyössä. Lisäksi esittävien taiteiden alan systemaattisesti järjestetty ja suhteellisen kattava lehtileikekokoelma on havaittu käytettävyydeltään hyväksi.

Tallennusvastuunjaosta on toistaiseksi sovittu ammatillisten museoiden valtakunnallisen tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkoston (TAKO) piirissä. Syksyllä 2019 on tavoitteena käynnistää neuvottelut myös arkistosektorin valtakunnalliseen yksityisarkistoaineistojen hankintapolitiikkaan liittyen. TAKO-verkoston toimintaa koordinoivat Museovirasto ja Suomen kansallismuseo, ja arkistosektorin neuvotteluja johtaa Kansallisarkisto. Teatterimuseo keskustelee tallennustyön linjauksista myös esittävien taiteiden ammattikentän ja alaan liittyvän korkeakouluopetuksen edustajien kanssa, ja jatkossa tätä työtä monipuolistetaan.

Tallennustyönjaon tiivistymisen myötä Teatterimuseon kokoelmista on viime vuosina siirretty muutamia mittavia aineistokokonaisuuksia muihin muistiorganisaatioihin. Pohdintaa herättävistä aineistotarjouksista keskustellaan tarvittaessa muiden muistiorganisaatioiden kanssa. Teatterimuseon tietopalvelu ohjaa asiakkaita heidän etsimiensä aineistojen pariin myös muihin museoihin, arkistoihin ja kirjastoihin.

Esittävän taiteen lähialueiden tallennustyöhön liittyvään keskusteluun Teatterimuseo osallistuu tarpeen mukaan. Tavoitteena on jatkaa neuvotteluja esimerkiksi televisio- ja radioteatterin tallennusvastuun jakautumisesta. Esittävien taiteiden harrastajien aineistot eivät kuulu Teatterimuseon tallennusvastuualueelle, mutta Teatterimuseo haluaa herättää valtakunnallista keskustelua tämän alueen suunnitelmallisesta huomioimisesta. Keskustelua on tarpeen käydä sekä harrastajakentän että muistiorganisaatioiden kesken.

Teatterimuseon tavoitteena on kehittää tallennus- ja kokoelmatyötä aiempaa vahvemmin myös osana alan kansainvälistä yhteistyötä. Toistaiseksi kansainvälisiin keskusteluihin on osallistuttu esimerkiksi NCTD:n (Nordisk Center for Teaterdokumentation) ja ENICPA:n (The European Network of Information Centres for the Performing Arts) kautta. Teatterimuseo on SIBMAS-järjestön (Société Internationale des bibliothèques et des musées des arts du spectacle) jäsen.

5. Kokoelmien hallinta

5.1 Kokoelmien jaottelu

Museon kokoelmat jakautuvat esinekokoelmiin ja arkistoon. Varsinaisen tallennustehtävän ulkopuolella museolla on myös pieni kirjasto.

Esinekokoelmat koostuvat esineistöstä ja luonnoksista. Pieni opetus- ja tutkijakäyttöön tarkoitettu opetuskokoelma on muodostunut kokoelmista poistetuista puvuista. Lisäksi museolla on suurehko näyttelykävijöitä ja yleisötyötä varten koottu käyttöpukukokoelma, joka ei kuulu museokokoelmiin. Suurin osa siitä on saatu esittävien taiteiden toimijoilta alun perin tätä tarkoitusta varten, ja osa on kokoelmapoistoja.

Arkistoaineistot on jaettu säilytystä varten paperisiin asiakirja-aineistoihin, analogisiin valokuviin (vedokset, negatiivit, diapositiivit) ja audiovisuaalisiin aineistoihin sekä erilaisiin digitaalisiin aineistoihin. Sekä arkistossa että esinekokoelmissa noudatetaan kuitenkin provenienssiperiaattia, eli aineistojen alkuperäinen asiayhteys on säilytetty.

Teatterimuseon kirjasto jakautuu kahteen kokonaisuuteen: varsinaiseen, tutkijasalin yhteydessä olevaan käsikirjastoon ja erilliseen henkilökunnan käyttökokoelmaan. Käsikirjastoon otetaan ainoastaan keskeinen oman alan kirjallisuus. Käyttökokoelma voi sisältää henkilökunnan työkäytön kannalta oleellisia muitakin kuin esittävien taiteiden alan teoksia.

Teatterimuseon edellisessä kokoelmapolitiikassa on määritelty arvoluokitus, jota ei ole toistaiseksi pystytty ottamaan käytäntöön. Ydinkokoelma on kuitenkin tarve määrittää. Se edellyttää inventointiprojektien jatkamista. Ydinkokoelmalle suunnitellut toimet on määritettävä sellaisiksi, että ne on museon resursseilla mahdollista toteuttaa.

5.2 Kokoelmiin liittäminen

Aineiston tarjoajia pyydetään ottamaan yhteyttä aineiston mukaan amanuenssiin tai arkistonhoitajaan, jotka tutustuvat tarjottuihin aineistoihin ja punnitsevat aineistojen sopivuutta Teatterimuseon tallennustehtävään. Aineistotarjoukset suhteutetaan myös museon olemassa oleviin kokoelmiin. Amanuenssi ja arkistonhoitaja esittelevät lahjoitustarjoukset museon

kokoelmatiimin kokouksessa, jossa tehdään päätös aineistojen vastaanottamisesta. Lahjoittajan kanssa tehdään sopimus aineiston luovutuksesta ja käyttöoikeuksista.

Kokoelmiin liitetään myös museon omien keruiden ja dokumentointihankkeiden tuottamia aineistoja. Keruista ja dokumentointihankkeista päätetään kokoelmatiimissä.

Museon kokoelmiin liitettävät erät ovat laajuudeltaan vaihtelevia, ja usein yhteen kokonaisuuteen sisältyy eri tyyppisiä aineistoja. Aineistojen proveniensi säilytetään diarioiden kokonaisuus museon kokoelmatietokantaan yhtenä luovutuseränä. Diarioiden yhteydessä aineistot jaetaan esinekokoelmiin ja arkistoon, ja eri aineistotyytit saavat omat päänumeronsa sekä luokitusjärjestelmän mukaiset luokat.

Aineistoja käsitellään eri aineistotyypeille laadittujen prosessikuvausten mukaisesti. Tämänhetkiset prosessikuvaukset ovat peräisin vanhasta kokoelmapolitiikasta, mutta prosessikuvauksia päivitetään tarpeen mukaan.

5.3 Järjestäminen, luettelointi ja digitointi

Teatterimuseon kokoelmissa järjestämistyö korostuu arkistoaineistojen käsittelyssä, ja järjestämisessä sovelletaan arkistoalan yleisiä käytäntöjä. Erityisen tärkeää on säilyttää aineistojen proveniensi.

Luettelointia Teatterimuseossa toteutetaan usealla erilaisella tavalla. Inventointiluetteloinnissa aineisto listataan diaarioon tai omaan tietueeseensa, jotta se tulee aineistohakujen piiriin. Tunnistusluettelointi ja tutkimusluettelointi eroavat toisistaan aineistoista kirjattavan tiedon määrän ja tarkkuuden osalta. Tunnistusluetteloinnissa aineistosta kirjataan vähimmäistiedot, ja tutkimusluetteloinnissa aineistosta kerätään ja kirjataan enemmän ja yksityiskohtaisempaa tietoa. Tutkimusluettelointia käytetään lähinnä erillisissä luettelointahankkeissa. Asiakirja-aineistoja ja esimerkiksi suuria valokuva- ja luonnoskokonaisuuksia Teatterimuseossa luetteloidaan yleisemmällä tasolla, hierarkkisesti. Valokuvien osalta hierarkkista luettelointia on täydennetty otantoina toteutetulla kuvakohtaisella luetteloinnilla.

Eri aineistotyypeille on Teatterimuseossa omat luettelointiohjeensa, jotka ovat kokoelmapolitiikassa liitteinä. Luettelointiohjeet on laadittu nykyistä kokoelmatietokantaa varten, ja ne tullaan uudistamaan tulevan kokoelmahallintajärjestelmän mukaisesti ja *Museoiden luettelointiohjetta* (2014) soveltaen.

Suuret syntyjään sähköiset aineistokokonaisuudet edellyttävät uusien järjestämis- ja luettelointikäytäntöjen kehittämistä.

Digitoinnissa on toistaiseksi painotettu esineistöä, valokuvia ja av-aineistoa. Digitointi toteutetaan valokuvaamalla tai skannaamalla. Erityisesti esineistöä ja valokuvia digitoidaan yleensä luettelointiprojektien yhteydessä. Harjoittelijoiden toimesta valokuvia on digitoitu myös luettelointiprojektien ulkopuolella. Digitointiohjeita on museon palvelimella. Digitoinnissa on ryhdytty vaiheittain soveltamaan Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen ohjeistuksia. Teatterimuseolla on digitointipolitiikka ja -suunnitelma, jotka päivitetään.

5.4 Kokoelmahallintajärjestelmä

Teatterimuseossa on vuodesta 2005 ollut käytössä selainpohjainen Ida-kokoelmatietokanta, joka on aikanaan räätälöity Oval-Image -arkistointiohjelman pohjalta yhteistyössä WM-Data Novo oy:n (myöhemmin Logica) kanssa erityisesti Teatterimuseon aineistoille sopivaksi. Ida on relaatiotietokanta, joka sisältää omat osionsa diaariolle sekä arkisto-, esine-, valokuva-, kirjasto-, kuvanauha- ja ääniteaineistoille ja osapuolitedoille. Hakuja voi tehdä valituista osioista tai yhdellä kertaa koko tietokannasta. Pääkäyttäjät voivat hallinnoida käyttäjätietoja, koodistoja ja ohjeita. Ida-tietokantaa suunniteltaessa on sovellettu Suomen museoliiton luettelointitietosuosituksia.

Teknologian nopean kehittymisen ja Ida-tietokannan vanhenemisen myötä on välttämätöntä valita uusi kokoelmahallintajärjestelmä ja käynnistää sen käyttöönotto eri työvaiheineen. Uusi järjestelmä on edellytys myös sille, että kokoelma-aineistoja ja aineistojen luettelointitietoja voidaan julkaista Finnassa. Lisäksi uuden järjestelmän toivotaan mahdollistavan esimerkiksi lahjoittajien osallistamisen luettelointityössä ja erilaisten yleisöjen joukkoistamisen metatietojen rikastamisessa.

5.5 Kokoelmien inventointi ja poistot

Teatterimuseon esinekokoelmat on inventoitu yleisellä tasolla 2017 kokoelmahallintaa koskevan hankkeen myötä. Osa pukukokoelmasta on inventoitu yksityiskohtaisemmin 2013, ja inventoinnin perusteella tehtiin poistoja. Kulissikokoelman inventoiminen ja digitoiminen aloitettiin 2015, samalla kirjattiin poistoehdotuksia. Esinekokoelmien läpikäymistä on tarkoitus jatkaa aineistotyyppi kerrallaan.

Arkisto inventoitiin vuonna 2018 yleisellä tasolla muuton tarpeisiin. Tässä yhteydessä poistettiin lehtileikekokonaisuuksia, jotka olivat päällekkäistä aineistoa Teatterimuseon systemaattisen lehtileikekokoelman kanssa.

Teatterimuseo voi poistaa esinekokoelmistaan ilman erityistä päätöstä merkityksetöntä diarioimatonta ja luetteloimatonta aineistoa, josta ei ole olemassa kontekstitietoja ja joka ei kuulu museon tallennusvastuualueeseen. Arkistoa aineistoja seulotaan inventoinnin ja järjestämisen yhteydessä Kansallisarkiston ohjeistuksen mukaan. Lahjoitustilanteessa esineistöä ja arkistoa ei aina ole mahdollisuutta valikoida riittävällä tarkkuudella. Lahjoittajan kanssa sovitaan tällöin erikseen, miten aineistoja valikoidaan ja miten menetellään niiden aineistojen kanssa, joita ei liitetä kokoelmiin.

Kokoelmista voidaan poistaa myös jo diarioituja ja luetteloituja aineistoja, jos niiden poistamiselle on olemassa riittävät perusteet. Teatterimuseossa ja laajemmin museokentällä tehdään kokoelmapoistoja tavallisimmin siksi, että aikaisemmin aineistoja on vastaanotettu väljemmin periaattein kuin nykyisin. Teatterimuseossa poistoperuste voi olla joku seuraavista:

1. Aineisto on erittäin huonokuntoista eikä sitä voida enää pelastaa konservoimalla tai se saattaa vaarantaa museon muut kokoelmat.
2. Aineiston taustasta ja kontekstista ei ole olemassa mitään tietoa.
3. Aineisto ei ole sopivaa museon kokoelmiin eikä se kuulu museon tallennusvastuualueeseen.
4. Aineiston säilyttäminen aiheuttaa museolle kohtuuttomat säilytys- ja ylläpitokustannukset.

Poistoehdotuksen voi tehdä amanuenssi ja arkistonhoitaja. Poiston hyväksyy museonjohtaja. Tarpeen mukaan neuvotellaan aineiston lahjoittajan kanssa.

Aineistot voidaan poistaa palauttamalla lahjoittajalle, siirtämällä toisen muistiorganisaation kokoelmiin, siirtämällä museon opetus- tai käyttökokoelmaan tai tuhoamalla asianmukaisesti. Teatterimuseo noudattaa poistoissa ICOM:in museotyön eettisiä säädöksiä (2004, suomennos 2005).

6. Kokoelmien hoito

6.1 Säilytys

Kokoelmien vuonna 2018 tapahtuneen muuton myötä kokoelmien kaikki säilytystilat ovat ensimmäistä kertaa saman katon alla. Myös toimistotilat sijaitsevat samassa rakennuksessa Vallilan teollisuusalueella.

Esinekokoelmien aikaisemmissa säilytystiloissa Arabiassa oli vain yksi yhtenäinen tila, mutta muuton myötä saatiin useampia erillisiä tiloja: esinemakasiini, tekstiilimakasiini, oma välivarasto ja tila kiertonäyttelyiden säilytystä varten. Kaapelitehtaalla oli kaksi arkistomakasiinia, kaksi valokuvamakasiinia, yksi av-makasiini ja arkiston ja esinekokoelmien yhteinen välivarasto. Vallilan uusissa tiloissa arkistolla on yksi suurempi makasiini ja oma välivarasto. Entiseen tapaan on myös kaksi valokuvamakasiinia ja yksi av-makasiini. Työskentelytila on esinekokoelmien ja arkiston yhteinen.

Arabiassa sijainneet esinekokoelmien säilytystilat eivät olleet olosuhdesäädellyt, ja Kaapelitehtaan arkistomakasiineissa olosuhteiden hallinta oli ongelmallista ilmastointilaitteistoista huolimatta. Uudet säilytystilat ovat esineiden välivarastoa ja kiertonäyttelyiden säilytystilaa lukuun ottamatta olosuhdesäädelyjä, eli tilojen lämpötila- ja kosteusolosuhteet pyritään ilmastointilaitteiden avulla pitämään mahdollisimman tasaisina. Tämä merkitsee erityisesti esinekokoelmien osalta suurta parannusta aiempaan verrattuna. Myös arkistomakasiinien olosuhteiden odotetaan nyt pysyvän tasaisempina kuin Kaapelitehtaalla.

Esinekokoelmissa olosuhdesäätelyn lisäksi merkittävä uudistus on, että kokoelmatilojen yhteyteen saatiin tilava pakastin, jossa museolle tulevat aineistot on mahdollista pakastaa tuhohyönteisten varalta.

Tilankäyttöä pystyttiin esinekokoelmissa tehostamaan hankkimalla tekstiilimakasiiniin pukujen säilytystä varten siirtohyllyt ja esinemakasiiniin metallihyllyt, jotka korvasivat aiemmin käytössä olleet puiset hyllyt. Kokoelmatilojen kalustusta lisätään.

Käsikirjasto sijaitsee tutkijasalin yhteydessä. Käyttökokoelman kirjat sijaitsevat toimistotilan kirjahyllyssä sekä osin työhuoneissa.

Digitaalista pitkäaikaissäilytystä varten Teatterimuseolla on varmistettu palvelin. Tulevan kokoelmahallintajärjestelmän ja valtakunnallisen PAS-palvelun myötä digitaalisen pitkäaikaissäilytyksen järjestelyt on harkittava uudestaan.

6.2. Konservointi

Konservointi painottuu Teatterimuseossa ennaltaehkäisevään työhön. Käytössä olevia keinoja ovat aineistojen huolellinen käsittely ja suojaaminen, säilytystilojen siisteys, olosuhteitten säätely ja seuraaminen sekä tuohyönteisten torjuminen.

Kokoelma-aineistojen kuntoa arvioidaan inventointien sekä järjestämis- ja luettelointihankkeitten yhteydessä. Luetteloimatonta huonokuntoista aineistoa voidaan harkinnan mukaan poistaa. Muusta huonokuntoisesta aineistosta kirjataan tietoa kokoelmatietokantaan. Konservointi liittyy tavallisimmin objektien näyttelykäyttöön, jolloin työ tilataan ostopalveluna konservointirytykseltä. Konservointia tehdään myös osana opiskelijoiden opintoja. Teatterimuseolta on pyydetty aineistoja eri alojen konservaattoriopiskelijoiden harjoittelu- ja loppuöiden kohteeksi.

Teatterimuseo ei ota vastaan jo olemassa olevia kokoelmia vaarantavia aineistoja. Mikäli aineistot on mahdollista käsitellä kokoelmakelpoisiksi, ne voidaan sisältöharkinnan mukaan liittää kokoelmiin. Käsittelykustannukset ovat aineistojen luovuttajan vastuulla.

6.3. Turvallisuus

Teatterimuseolla on Kaapelitehtaan tilojen osalta henkilökuntaa ja asiakkaita koskeva turvasuunnitelma (2004, viimeisin päivitys 2019). Vallilan tilojen osalta turvasuunnitelman päivitystyö on käynnissä. Vallilan koko kiinteistöllä on jo yleinen turvallisuussuunnitelma. Tapaturmien ehkäisyssä noudatetaan turvasuunnitelman mukaisia käytäntöjä.

Lisäksi on näyttelyä ja sen objekteja koskeva suppea, opiskelijatyönä laadittu riskikartoitus (2018). Kokoelmia varten tehdään riskikartoitus ja pelastussuunnitelma.

Teatterimuseon tiloissa Kaapelitehtaalla on savu- ja lämpöilmaisimet ja paloilmoitinlaitteisto, joka on yhteydessä suoraan hälytyskeskukseen. Vallilan säilytystilojen paloilmoitinlaitteisto on yhdistetty kiinteistön paloilmoitinjärjestelmään ja edelleen hälytyskeskukseen.

Kokoelmien turvallisuutta edistävät myös kokoelmatilojen olosuhdehallinta ja -seuranta sekä erilainen muu ennaltaehkäisevä konservointi.

Museolla on kulunvalvonta sekä Kaapelitehtaan että Vallilan tiloissa. Kaapelitehtaalla on näyttelytiloissa kameravalvonta, ja Vallilassa kokoelmatiloihin johtavat käynnit ovat kameravalvottuja. Kaapelitehtaalla on lisäksi hälytysjärjestelmä ja vartiointi.

Museon kokoelmia ei ole vakuutettu. Kokoelmalainoissa lainanottaja vakuuttaa lainatut objektit Teatterimuseon ilmoittamasta summasta. Vastaavasti Teatterimuseo vakuuttaa muista muistiorganisaatioista lainaamansa objektit.

Ida-kokoelmatietokanta ja Teatterimuseon omalle palvelimelle tallennettavat digitaaliset kokoelma-aineistot ja työssä syntyvät dokumentit on suojattu yritystoiminnassa normaalisti käytössä olevilla teknisillä suojausmenetelmillä. Järjestelmän ja palvelimen käyttöoikeus edellyttää henkilökohtaista käyttäjätunnusta ja salasanaa, jotka myönnetään vain museon henkilökuntaan

kuuluvalle, jonka asemaan ja tehtäviin mainittu käyttöoikeus liittyy. Teatterimuseon tiedostopalvelimella on peilaava levyjärjestelmä, joka kestää kahden kovalevyn yhtäaikaisen hajoamisen. Lisäksi data varmuuskopioidaan säännöllisesti LTO-magneettinauhoille, joita säilytetään eri tilassa kuin palvelinta.

Kokoelmatyössä sovelletaan *Tietosuoja KAM-sektorilla* -suositusta (2019).

7. Kokoelmien saavutettavuus ja käyttö

7.1 Kokoelmien ja kokoelmapalveluiden saavutettavuus ja kokoelmien liikkuvuus

Esinekokoelmien ja arkiston aineistot ovat tutkijoiden käytettävissä tutkijasalissa, jossa tiedonhaut tapahtuvat pääosin Ida-kokoelmatietokannan avulla. Tieto- ja kuvapalvelu vastaa tiedusteluihin myös puhelimitse ja sähköpostitse sekä Kysy museolta -verkkopalvelun kautta.

Ida-kokoelmatietokanta ei mahdollista verkon kautta tapahtuvaa selailua eikä siinä ole Finna-yhteyttä. Näiltä osin aineistojen saavutettavuus verkossa kuitenkin paranee suunnitteilla olevan järjestelmävaihdon myötä. Aiempina vuosina valokuvia ja esinekokoelmien aineistoja on esitelty valikoituina kokonaisuuksina Museoviraston ylläpitämässä Suomen Museot Online -hakuportaalissa. Arkistokokonaisuuksien tietoja on puolestaan viety Kansallisarkiston valtakunnalliseen yksityisarkistorekisteriin.

Kokoelmaesineistöä ja arkistoaineistoa esitellään yleisölle museon näyttelyissä Kaapelitehtaalla ja kiertonäyttelyiden sekä verkkonäyttelyiden ja -julkaisujen kautta myös valtakunnallisesti. Kokoelmalainojen myötä Teatterimuseon aineistoja on esillä myös muiden museoiden näyttelyissä.

7.2 Kokoelmien käyttäjät ja asiakkaat

Omien kokoelmien aineistoja käytetään Teatterimuseon näyttelyissä, kotisivuilla, tiedotuksessa, julkaisuissa (lähinnä verkossa), teatterikasvatuksessa ja arkistopedagogiikkaa sivuavissa projekteissa. Näihin liittyvät tiedustelut ovat osa sisäistä tieto- ja kuvapalvelua.

Tietopalvelun kautta vastataan muilta muistiorganisaatioilta tuleviin aineistotiedusteluihin ja esittäviin taiteisiin liittyviin kysymyksiin. Näihin liittyen autetaan tiedontarvitsijoita aiheen parissa tutkijasalissa. Arkiston ja esinekokoelmien aineistoja lainataan määritellyin ehdoin lähinnä muiden museoiden näyttelyihin. Kuvapalvelun kautta tilataan vuosittain digitaalisia kuvakopioita toisten muistiorganisaatioiden julkaisu- ja näyttelyhankkeisiin.

Esittävien taiteitten tutkijat, alan opiskelijat, taiteilijat ja suunnittelijat hyödyntävät töissään museon arkiston ja esinekokoelmien aineistoja. Joidenkin oppilaitosten kanssa on vakiintuneempaa yhteistyötä kuten säännöllisiä kurssivierailuja opiskeluryhmien kanssa. Näissä tutustutaan eri teemoihin, esimerkiksi eri lavastus- ja pukusuunnittelijoiden luonnoksiin tai tietyn historiallisen esityksen aineistoihin. Konservoinnin opiskelijat ovat esinekokoelmista vastaavan amanuenssin kanssa löytäneet esine- ja pukukokoelmista sopivia opinnäytetöiden aiheita. Sukututkijat etsivät tietoa sukulaisista, jotka ovat toimineet vaikkapa teattereissa tai muutoin esiintyvinä taiteilijoina, tällöin käytössä on useimmiten etenkin lehtileikekokoelma ja valokuva-arkisto.

Etenkin valokuva-arkistoon kohdistuu vuosittain useita kuvatiedusteluja ja -tilauksia niin lehdistön kuin kustannus- ja kuvatoimittajienkin taholta. Taiteilijoiden muistelmiin sekä esittävien taiteiden eri toimijoiden historiategiisiin etsitään tietoa ja kuvitusta museon aineistoista. Yhteiskuntaa ja elämää laajasti esittelevästä taiteenalasta löytyy kuitenkin materiaalia tarvittaessa myös muiden alojen julkaisujen kuvitustarpeisiin.

Kysy museolta -palvelun kautta tavoitetaan myös sellaista asiakaskuntaa, joka ei välttämättä ole vielä aiemmin vierailututkijasalikävijöinä, mutta löytää verkon kautta kanavan kohdistaa aineistoon tai alaan muutoin liittyvät kysymykset juuri Teatterimuseolle. Palvelu tarjoaa myös välineen julkaista museon aineistosta kuvia vastauksien yhteydessä. Laajaan asiakaskuntaan kuuluvat kaikki näyttelykävijät, jotka tutustuvat museon kokoelmiin Kaapelitehtaan näyttelytiloissa ja eri paikkakunnilla kiertonäyttelyissä sekä valtakunnallisesti verkkonäyttelyiden myötä.

7.3 Käyttötavat

Teatterimuseo käyttää omista kokoelmissa olevia esineitä ja arkistoaineistoa sekä perusnäyttelyssä, vaihtuvissa näyttelyissä että kiertonäyttelyissä. Museon uusia näyttelyitä suunniteltaessa kartoitetaan jo näyttelysuunnittelun alussa, löytyykö museon kokoelmista näyttelyn teemaan sopivaa aineistoa ja ovatko esimerkiksi esineet siinä kunnossa, että ne voidaan sijoittaa näyttelyyn tai soveltuvatko ne kiertonäyttelyyn suunnitelluksi ajaksi.

Teatterimuseon kokoelmien liikkuvuus on lisääntynyt jatkuvasti 1990-luvun alusta lähtien. Museon kokoelmista pyydetään vuosittain esineistöä lainaksi useisiin muiden museoiden sekä muiden näyttelyjärjestäjien näyttelyihin. Myös Teatterimuseon oma, aktiivinen kiertonäyttelytoiminta on lisännyt kokoelmien valtakunnallista liikkuvuutta.

Teatterimuseo tarjoaa teatterikasvatuksen erityisasantuntemusta. Museon näyttelyiden yhteyteen toteutetut työpajat tutustuttavat kävijät toiminnan ohessa myös kokoelmien aineistoihin. Käyttökokoelman pukuja käytetään työpajoissa ja niitä voivat sovittaa myös yksittäiset näyttelykävijät. Erillisen opetuskokoelman avulla puolestaan havainnollistetaan näyttämöpukujen rakennetta ja olemusta. Teatterin ABC on verkossa oleva oppimismateriaali ja vuorovaikutteinen www-sivusto. Etenkin teatteripukusuunnittelua ja lavastustaidetta käsittelevien kokonaisuuksien yhteydessä esitellään runsaasti omien kokoelmien aineistoja. Aihealueisiin liittyy myös tehtäviä.

Teatterimuseon julkaisutoiminta on keskittynyt viime vuosina etenkin verkkojulkaisuihin, jotka useimmiten liittyvät museon näyttelyihin. Julkaisuissa esitellään kokoelma-aineistoja useiden kuvien myötä. Kuvapalvelun kautta toimitetaan kuvia museon ulkopuolisten käyttäjien moninasiin julkaisutarpeisiin.

Esittävien taiteitten tutkijat ja opiskelijat ovat perinteisesti hyödyntäneet Teatterimuseon aineistoa tutkimuksen tukena ja julkaisseet tutkimusartikkelien ja opinnäytteiden yhteydessä muun muassa kuvapalvelun kautta tilattuja kuvia. Valokuva-arkiston ohella käytetyimpiä aineistoja tutkimusmielessä ovat lehtileikekokoelma sekä asiakirja-aineistot ja esinekokoelmista etenkin luonnosmateriaali.

Kokoelmia on viime vuosina esitelty verkossa eri alueisiin keskittyvien teemojen kautta muun muassa. Teatterimuseon Valokiilassa-palstalla sekä joulukalenterissa. Valokiilassa-palstalla on

kerrottu kokoelmien aarteista joko pidempinä artikkeleina tai pieninä nostoina. Nykyisillä kotisivuilla on tällä hetkellä esillä vuoden 2018 kokoelmanostoja, vuosien 2012–16 Valokiilassa-artikkelit on julkaistu Teatterimuseon vanhoilla kotisivuilla ja tekstit päivitetään uusille sivuille vähitellen. Verkkonäyttelyt ovat tarjonneet mahdollisuuden näyttää valitun teeman mukaista kokoelma-aineistoa hyvinkin mittavasti. Jotkut verkkonäyttelyistä ovat perustuneet näyttelytilassa jo aiemmin esillä olleeseen näyttelyyn aineistoinen, mutta vuosien varrella on tehty myös suoraan verkkoympäristöön suunniteltuja näyttelyitä. Seinätön museo -sovelluksella on tuotettu lisämateriaalia näyttelyihin katsottavaksi ja kuunneltavaksi tabletilla, sekä mobiiliopaste, joka kertoo Helsingin kaupunkikuvasta jo hävinneistä teatterirakennuksista sekä rakennuksista, joissa joskus on ollut teatteritoimintaa. Verkkokäytön kuten muunkin julkaisemisen yhteydessä on varmistettava aineiston käyttöoikeudet.

7.4 Kokoelmapalvelut

Teatterimuseon tutkijasali sijaitsee osoitteessa Kumpulantie 11. Tutkijasali on avoinna arkisin siten, että käynnistä sovitaan aina etukäteen tieto- ja kuvapalvelua hoitavan tutkijan kanssa. Tämä on välttämätöntä jo siksi, että tilaan ei pääse ilman, että asiakas noudetaan ulko-ovelta.

Teatterimuseon tietopalvelu vastaa sekä museon omaan materiaaliin että yleisesti teatteriin liittyviin tiedusteluihin. Asiakkaita palvelee puhelimitse, sähköpostitse ja Kysy museolta -palvelun kautta, sekä paikan päällä tutkijasalissa. Mikäli asiakas ei itse pääse tutustumaan museon arkistoon ja kokoelmiin, voidaan laajat selvitystyöt tehdä maksullisena tietopalveluna. Tutkijasalissa on mahdollista myös kuunnella äänitteitä ja katsella kuvatallenteita.

Tutkijasaliasiakas täyttää tietopalvelulomakkeen, jossa muun muassa sitoudutaan käyttämään asiakirjoja ja tallenteita vain lomakkeella mainittuun käyttötarkoitukseen ja noudattamaan tietosuojalainsäädäntöä sekä tekijänoikeuslakia ja tallenteiden osalta myös Teatterimuseon nauhoitearkiston käytösääntöjä.

Kysy museolta -palvelun kautta tullessiin kysymyksiin vastataan kysyjän ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen pääsääntöisesti viikon kuluessa kysymyksen vastaanottamisesta. Palvelun kautta lähetetyt kysymykset, kuvat, kommentit ja annetut vastaukset tallennetaan Teatterimuseon tietokantaan. Osa kysymyksistä vastauksineen julkaistaan nimettöminä ja toimitettuina Kysy museolta -verkkosivuilla. Palvelu on maksuton. Kysy museolta on yhdeksän suomalaisen museon yhteinen verkkotietopalvelu, jonka kautta voi lähettää kysymyksiä palvelussa mukana oleville museoille.

Teatterimuseon arkistolla on laajat kotimaiseen esittävään taiteeseen liittyvät kuvakokoelmat. Arkistosta löytyy muun muassa esitys-, rooli- ja henkilökuvia. Monet henkilöarkistot sisältävät myös runsaasti valokuvia. Valokuvat ovat asiakkaiden katsottavissa tutkijasalissa, digitoitu aineisto Ida-tietokannan kautta, manuaalisesti järjestetty osa kotelokohtaisesti katsomalla.

Teatterimuseon valokuvista ja muusta arkistoaineistosta sekä esinekuvista toimitetaan digitaalisia kuvakopioita tilaajille käyttöoikeuksien sallimissa rajoissa. Asiakas täyttää tilauksesta kuvasopimuksen. Kuvatoimitukseen sovelletaan hinnaston mukaisia maksuja. Toimitusaika on yleensä enintään seitsemän päivää. Tavallisesti tilattu aineisto digitoidaan skannaamalla, kookkaat

objektit valokuvataan. Mikäli tilaaja ei erikseen aseta kuvatiedostolle kokotoivetta, digitointi tehdään yleensä 300 dpi:n resoluutiolla A3-koossa.

Ida-kokoelmatietokannan asiakasliittymä on käytettävissä tutkijasalin koneilta. Asiakasliittymään kirjaututaan selailutunnuksin, jotka eivät mahdollista muutoksien tai poistojen tekemistä. Tutkija hoitaa kirjautumisen ja neuvoo tarvittaessa järjestelmän käytössä, minkä jälkeen asiakas voi tehdä hakuja itsenäisesti.

Uuden kokoelmienhallintajärjestelmän valinnan yksi kriteereistä on, että se on yhteensopiva Finnan kanssa, jolloin museo voi julkaista siellä valittuja aineistoja. Finnassa julkaiseminen on merkittävä tapa lisätä aineistojen saatavuutta, mutta aineistoja julkaistaan myös muilla tavoin, esimerkiksi museon omilla verkkosivuilla. Tämä vahvistaa valtakunnallisuutta ja antaa mahdollisuuksia myös kansainvälisyyteen. Suunnitelmissa on tarjota joitakin tekijän- ja lähioikeuden suojasta vapautuneita vanhempia aineistoja avoimena datana yleisölle. Tämän toivotaan lisäävän ja monipuolistavan aineistojen käyttöä.

Teatterimuseon yhdessä Teatterin tiedotuskeskuksen kanssa ylläpitämää Ilona-esitystietokantaa voi selaila vapaasti verkossa, julkinen puoli ei vaadi erillistä kirjautumista. Ilona-kannassa oleva esitystieto on oleellinen tuki museon aineistojen käytölle, esimerkiksi arkiston lehtileikekokoelmaa käytettäessä täytyy Ilona-tietokannasta useimmiten ensin tarkastaa esityspaikka ja -aika, jotta päästään oikean näytäntökauden ja lehtileikekotelon ääreen.

Teatterimuseo tarjoaa omaan erityisalaansa liittyviä asiantuntijapalveluja. Museo järjestää asiantuntijaseminaareja, jotka on tarkoitettu muun yleisön ohella ennen kaikkea esittävien taiteiden kentällä aineistojen parissa työskenteleville. Seminaarit sisältävät muun muassa opastusta aineiston säilyttämiseen, järjestämiseen ja tallentamiseen liittyvissä kysymyksissä. Museon kotisivuilla on osioita, joissa on aiheeseen liittyviä käytännön ohjeita.

7.5 Kokoelmien käytön rajoitukset

Teatterimuseo ei automaattisesti omista käyttöoikeutta kokoelmissa olevaan aineistoon. Suuri osa arkiston ja esinekeräysten aineistoista on taiteellisen työn tuloksia (esimerkiksi esitystallenteet, valokuvat, erilaiset tekstit, lavastus- ja pukuluonnokset, näyttämöpuvut ja lavastuspienoismallit). Näin ollen aineistojen julkaisemisessa on huomioitava tekijän- ja lähioikeudet. Esimerkiksi ajallisesti uudemmissa valokuvissa nämä oikeudet ovat useimmiten valokuvaajalla, joten hänellä on myös oikeus määrätä kuvan käytöstä. Lavastus- ja pukusuunnittelijat omistavat tekijänoikeudet työstään syntyneeseen aineistoon. Tämän vuoksi käyttöoikeutta tarkastellaan niin asiakastilauksien kuin museon omankin käytön yhteydessä aina tapauskohtaisesti.

Kokoelma-aineistojen tekijän- ja lähioikeudet rajoittavat tulevaisuudessa myös aineistojen julkaisemista Finnassa. Valokuva-arkiston osalta vanhimman aineiston suoja-ajat ovat jo päättyneet ja ne ovat siltä osin julkaistavissa, mutta lähioikeudet suojaavat edelleen viimeisen 50 vuoden ajalta tallentunutta merkittävää esityskuvastoa. Alan poikkeuksellisuudesta johtuen käyttöoikeuksien hankkiminen edellyttää mittavia lisäpanostuksia. Tämä korostuu tavallistakin enemmän avoimen datan kohdalla, mikäli halutaan julkaista muutakin kuin suoja-ajaltaan vapautunutta aineistoa.

Eryteisesti arkistoaineistojen luettelointi- ja kuvailutietojen ja itse aineistojen julkaisemista rajoittaa huomattavasti henkilötietojen suojaan liittyvä lainsäädäntö. Tietosuojalainsäädännön soveltamisessa käytetään apuna *Tietosuoja KAM-sektorilla* -suositusta ja hankitaan lisätietoa tarpeen mukaan. Suositus antaa ohjeita myös siitä, miten saattaa tietosuojaa sisältäviä aineistoja tutkijasali- ja tietopalvelukäyttöön.

Jotkut arkistoaineistot sisältävät lahjoittajatahon määrittelemiä käyttörajoituksia, joissa rajataan esimerkiksi aineiston kaupallinen käyttö kokonaan pois. Valtaosin käyttöluvan voi myöntää esimerkiksi arkistonhoitaja, mutta joiltakin osin on sovittu, että käyttöluva hankitaan luovuttajataholta tapauskohtaisesti.

7.6 Käyttöluvat, -oikeudet ja -korvaukset

Kuvapalvelun kautta toimitettujen valokuvien käyttöoikeus on kertakäyttöinen ja kuvakohtainen. Mikäli kyseessä on kuva, jonka käyttöön museo voi myöntää luvan kappaleen omistusoikeuden perusteella (suoja-aika päättynyt), noudatetaan käyttökorvauksissa hinnaston mukaisia hintoja. Mikäli kuva nauttii edelleen lähi- tai tekijänoikeuden suojaa, tilaaja sopii itse suoraan oikeudenomistajan kanssa käyttöluvasta ja -korvauksesta.

Kuvan käyttäjällä on vastuu tekijänoikeus- ja tietosuojalainsäädännön kunnioittamisesta. Kuvien julkaisemisen yhteydessä on mainittava Teatterimuseon arkisto ja valokuvaajan nimi.

Aineistolahjoitusten yhteydessä lahjoittajatahon kanssa tehdään luovutustodistus, jossa on kohta käyttöoikeuksista sopimiselle. Läheskään aina lahjoittaja ei kuitenkaan ole se henkilö, joka hallinnoi aineiston tekijän- tai lähioikeuksia. Esimerkiksi teatterit lahjoittavat paljon näyttämöpukuja museolle. Lahjoittava organisaatio omistaa puvut, mutta ei niiden tekijänoikeuksia. Ihanteellisin tilanne sopimuskäytännöille onkin se, että oikeuksien haltijan kanssa päästään heti lahjoitustilanteessa sopimaan aineistojen käyttöoikeuksista. Käyttöoikeussopimuksia on laadittu tarpeen vaatiessa myös erillisinä laajempina versioina, jolloin lahjoitustodistuksessa viitataan tähän erilliseen sopimukseen.

Teatterimuseossa on jo pitkään kehitetty erityisesti esitystallenteiden käyttöä koskevia sopimuskäytäntöjä. Esittävien taiteiden keskeisten järjestöjen kanssa on tehty av-sopimus, joka on huomioitu teatterialan työehtosopimuksessa. Sopimus mahdollistaa esitystallenteiden lahjoittamisen esimerkiksi teattereista Teatterimuseolle ja aineistojen käytön sopimuksessa määritellyllä tavalla. Av-sopimuksesta ja sen soveltamisesta neuvotellaan edelleen kentän edustajien kanssa. Merkittävin haaste on se, että Teatterimuseon neuvottelukumppanit eli ammattiliitot ja etujärjestöt eivät kata kenttää koko monimuotoisuudessaan. Myös yksittäisten tahojen kanssa sovellettavia käyttöoikeussopimuksia päivitetään.

7.7 Lainat

Teatterimuseon lainoista vastaavat amanuenssi ja arkistonhoitaja sekä tutkija. Museo lainaa kokoilemiinsa kuuluvia aineistoja lähinnä muille museoille ja arkistoille. Lainaava taho tekee aineistosta vapaamuotoisen lainapyynnön.

Lainan edellytyksenä on, että aineiston kunto on sellainen, että se sallii lainauksen ja että lainaaja kykenee takaamaan Teatterimuseon edellyttämät kyseisen aineiston olosuhdevaatimukset. Lainaja vastaa lainattavan aineiston vakuuttamisesta sen mukaisesta arvosta, jonka Teatterimuseo on ilmoittanut. Vakuutuksen tulee kattaa sekä kuljetukset että koko näyttelyaika. Laina-ajan pituus sovitaan tapauskohtaisesti. Kokoelmapolitiikan liitteenä on Teatterimuseon kokoelmapalveluhinnasto, jonka mukaisia lainamaksuja noudatetaan ellei toisin sovita.

Lainasta tehdään lainaussopimus Teatterimuseon lainaustodistuskaavakkeelle, ja laina toteutetaan kokoelmapolitiikan liitteenä olevan prosessikuvauksen mukaisesti

Kokoelmapolitiikan liitteet (saatavilla museosta)

1. Luovutustodistuksen ja käyttöoikeussopimuksen pohja
2. Teatterimuseon luokitusjärjestelmä
3. Prosessikuvaukset
 - 3.1 Esineprosessi
 - 3.2 Arkistoprosessi
 - 3.3 Valokuvaprosessi
 - 3.4 Nauhoiteprosessi
 - 3.5 Kirjastoprosessi
 - 3.6 Lainaprosessi
4. Poistopöytäkirja ja poistoprosessin kuvaus
5. Luettelointiohjeet
 - 5.1 Esineiden luettelointiohjeet
 - 5.2 Arkistoaineistojen luettelointiohjeet
 - 5.3 Valokuvien luettelointiohjeet
 - 5.4 Kuvatallenteiden luettelointiohjeet
6. Lainaustodistus
7. Tietopalvelulomake
8. Kuvankäyttösopimus
9. Kokoelmapalveluhinnasto